

Venäläisen ostosmatkailun hiipumisen vaikutukset Lappeenrannan kaupan- ja matkailualan yrityksiin

Karina Pervykh

Tekijä(t) Karina Pervykh	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma, Kansainvälinen kauppa ja Logistiikka	
Opinnäytetyön otsikko Venäläisen ostosmatkailun hiipumisen vaikutukset Lappeenrannan kauppan- ja matkailualan yrityksiin	Sivu- ja liitesivumäärä 39 + 2
<p>Tämä opinnäytetyö sai alkunsa vuoden 2014 lopulla kun Lappeenrannan katukuvasta ja kauppoista hävisivät venäläiset ostosmatkailijat. Etelä- Karjala ja erityisesti Lappeenranta ovat jo useamman vuosikymmenen ajan vetäneet puoleensa venäläisiä ostosmatkailijoita. Kaupungin asukkaat ja etenkin yrittäjät huolestuivat kun ruplan kurssi romahti muutamassa viikossa vuoden 2014 syksyn aikana ja on pysynyt ennätyksellisen alhaisena kevääseen 2015 asti.</p> <p>Tämän tutkimustyyppisen työn oli tarkoitus selvittää miten vuodesta 2014 huomattavasti laskenut venäläinen ostosmatkailu on vaikuttanut Lappeenrannan kaupan- ja matkailualan sektorin yrityksiin. Työn puitteissa toteutettiin anonyymi kysely lappeenrantalaisille yrityksille. Kyselyn vastauksista saatuja faktoja täydennettiin tilastojen, lehtiartikkeleiden ja julkaisujen tiedoilla ja analyysillä.</p> <p>Tutkimus on osoittanut että venäläisen ostosmatkailun supistumisella on ollut huomattavia vaikutuksia Lappeenrannan yritysten kaupankäyntiin. Turistimäärien laskettua yritysten tulot laskivat paikoittain jopa 40 prosenttia. Yrityksissä on jouduttu lyhentämään aukioloaikoja, irtisanomaan ja lomauttamaan työntekijöitä sekä panostamaan entistä enemmän kotimaan asiakkaisiin.</p> <p>Tämän tutkimuksen ei haluttu olevan syvä analyysi vaikutuksista vaan pikemminkin auttavan hahmottamaan tilanteen kokonaiskuva ja antavan samalla aihetta jatkotutkimuksiin. Työn edetessä ruplan kurssi lähti vahvistumaan ja venäläisten matkailijoiden määrä Lappeenrannassa on kääntynyt jälleen nousuun, mikä antaa toivoa paikallisille yrittäjille. Samalla valuuttakurssin heilahtelut antavat ymmärtämään kuinka riippuvaisia Lappeenrannan yritykset ovat venäläistä ostajista ja kuinka vaikea on ennustaa Venäjän poliittisia ja taloudellisia muutoksia.</p>	
Asiasanat Ostosmatkailu, ostovoima, rajakauppa, valuutta.	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Työn tarkoitus ja tutkimuksen rajaus	2
1.2	Työn rakenne	2
1.3	Tutkimusmenetelmät	2
1.4	Käsitteet	3
2	Ostovoima ja sen vaikutus ostosmatkailuun	4
2.1	Bruttokansantuote ja ostovoimapariteetti	4
2.2	Venäjän talouden kehitys	5
3	Valuuttakurssin määräytyminen ja vaikutus ostovoimaan	6
3.1	Valuuttatyypit	6
3.2	Venäjän ruplan kurssin määräytyminen	6
3.3	Ruplan kurssin kehittyminen	7
3.4	Ukrainan kriisi ja Venäjän vastaiset pakotteet	8
3.4.1	Pakotteiden sisältö ja laajuus	10
3.4.2	Pakotteiden vaikutukset	11
3.5	Öljyn hinnan vaikutus ruplan kurssiin	12
3.6	Valuuttakurssin vaikutus matkailijoiden ostovoimaan	15
4	Venäläisasiakkaiden ostosmatkailu Lappeenrannassa	16
4.1	Tax free – kauppa ja sen kehitys	16
4.1.1	Mitä on Tax Free Shopping	16
4.1.2	Venäläisten matkailijoiden tax free – ostokset maailmalla	17
4.1.3	Tax free -ostosten kehitys Suomessa	17
4.2	Invoice -kauppa tax free -myynnin korvikkeeksi	19
5	Kysely Lappeenrannan kaupan ja matkailualan yrityksille	21
5.1	Kyselyn toteuttaminen	21
5.2	Taustatiedot vastaajayrityksistä	21
5.3	Venäläisasiakkaiden osuus asiakaskunnasta	22
5.4	Venäläisasiakkaiden menettämisen vaikutukset	24
5.5	Arvio vuoden 2015 myynnistä	25
5.6	Toimenpiteet tulojen lisäämiseen	26
6	Vaikutukset kaupan ja matkailualan yrityksiin Lappeenrannassa	28
7	SWOT – analyysi Lappeenrannan ostosmatkailun tulevaisuudesta	29
8	Pohdinta	30
8.1	Johtopäätökset	30
8.2	Tulevaisuuden näkymät Venäjä-Ukraina kriisissä	30
8.3	Näkymät Venäjän talouden kasvussa	31
8.4	Tulevaisuuden näkymät venäläiselle ostosmatkailulle Lappeenrannassa	31

8.5 Oma pohdinta opinnäytetyöstä.....	32
Lähteet	33
Liitteet.....	40

1 Johdanto

Kaakkois-Suomessa etenkin Lappeenranta ja Imatra, Venäjän rajan tuntumassa sijaitsevat paikkakunnat ovat eläneet pitkälti venäläisen rajakaupan varassa. Vielä pari vuotta sitten näkymät Etelä-Karjalan yritysmaailmassa olivat melko valoisat ja uusia vähittäiskaupan ja matkailualan liikkeitä avattiin miltei kymmenittäin vuodessa. Tästä hyviä todisteita ovat mm. Lappeenrannan Rauhaan avattu Holiday Club Saimaa kylpylähotelli, luksuspukeutumiseen erikoistunut Grande Orchidée myymälä, uudet Rajamarket ja Lidl myymälät Lappeenrannan Mustolassa lähellä Nuijamaan rajanylityspaikkaa sekä suunnitella oleva mutta toistaiseksi jäädytetty Ikano -kauppakeskus. Viimeisen suunniteltiin olevan isohko kauppakeskus vetonaulana IKEA -sisustustavaratalo (Imatralainen 2014).

Tämän opinnäytetyön tavoite oli selvittää miten ruplan kurssin laskusta johtunut ostosmatkailun väheneminen on vaikuttanut Lappeenrannan matkailu – ja kaupan alan yritysten kaupankäyntiin. Analyysi perustuu toteutettuun anonyymiin kyselyyn, johon vastasivat paikallisten yritysten edustajat. Kyselyn vastausten lisäksi analyysissä hyödynnettiin venäjän- ja suomenkielisiä artikkeleita ja julkaisuja.

Työn teoriaosiossa tarkastellaan ostovoiman ja valuuttakurssien vaikutusta ostosmatkailuun. Koska työn kannalta tärkein valuutta on Venäjän rupla, työssä syvennyttään tarkastelemaan ruplan kurssin muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä.

Työn seuraavassa osiossa pohditaan ruplan kurssin romahduksen aiheuttaneita syitä, joita ovat mm. Venäjän tärkeimmän vientituotteen - raakaöljyn hinnan lasku, Venäjän talouden kasvun hiipuminen sekä Ukrainan konfliktia seuranneet Venäjän vastaiset talouspakotteet.

Empiriaosiossa venäläisten ostosmatkailun kehitystä tarkastellaan tax free eli verovapaan myynnin tilastoja analysoidessa sekä yritys-kyselyn avulla. Kysely toteutettiin Lappeenrantalaisille kaupan – ja matkailualan yrityksille helmikuun 2015 aikana tarkoituksena tukea tilastojen, lehtiartikkeleiden ja asiantuntijoiden mielipiteiden avulla kerättyä tietoa ruplan kurssin vaikutuksista venäläisen ostosmatkailun hiipumiseen.

Tutkimuksen viimeisessä luvussa esitetään johtopäätökset ja vision tulevaisuuden näkymistä.

1.1 Työn tarkoitus ja tutkimuksen rajaus

Opinnäytetyössä oli tarkoitus anonyymien kyselyjen avulla kerätä tietoa siitä miten tärkeitä venäläiset asiakkaat ovat Lappeenrannan kaupan- ja matkailualan yrityksille ja mitä näiden asiakkaiden menettäminen on käytännössä vaikuttanut paikallisiin yrityksiin.

Tutkimus rajattiin koskemaan kaupan- ja matkailualan yrityksiä jättämällä ravintola-alan kokonaan pois.

1.2 Työn rakenne

Työn teoriaosiossa käydään läpi Venäjän talouden kehitystä sekä käsitellään ostovoiman ja valuuttakurssin vaikutusta ostosmatkailuun.

Empiriaosiossa analysoidaan osana tutkimusta toteutettua kyselyä lappeenratalaisille kaupan- ja matkailualan yrityksille sekä tarkastellaan aiheeseen liittyviä julkaisuja ja asiantuntijoiden mielipiteitä.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Työ on tutkimustyyppinen. Tutkimusmenetelmäksi valittiin anonyymi kysely lappeenrantalaisille yrityksille, jonka tavoitteena oli kerätä vähintään 20 vastausta. Kysely toteutettiin Webropol -työkalulla helmikuun 2015 aikana. Lappeenrannan seudulta valittiin yhteensä 35 yritystä matkailun ja kaupan alalta ja lähestyttiin niitä sähköpostitse sekä käymällä osassa liikkeistä paikan päällä. Opinnäytetyön tekijän ollessa kokoaikatyössä päivisin kaikissa liikkeissä ei valitettavasti ollut mahdollista asioida. Tämän vuoksi sähköpostilla lähetetyt kutsut pidettiin parhaana lähestymisvaihtoehtona.

Tutkimusta tuettiin myös osallistuvalla havainnoinnilla seuraten internet- ja lehtijulkaisuja ja analysoimalla mm. Tax free – myynnin kehitystä tilastojen avulla. Lisäksi tutkimuksessa hyödynnettiin muutamaa samaan aihepiiriin kuuluvaa opinnäytetyötä.

Venäläisten matkailijoiden ostokäyttäytymisestä ja venäläisen ostosmatkailun tulevaisuuden näkymistä tehtiin opinnäytetyö vuonna 2012 (Kuronen & Lampola 2012). Tutkimus toteutettiin Lappeenrantalaisen kauppakeskuksen toimeksiannosta selvittääkseen venäläisasiakkaille tyypillistä ostokäyttäytymistä.

Toinen samaa aihetta käsittelevä työ on ”Venäjän talouden vaikutukset venäläisten matkailuun Etelä-Karjalassa” (Virtainen 2013), jonka toimeksiantajana oli Etelä-Karjalan Osuuskauppa ja jossa laadittiin neljä tulevaisuuden skenaariota venäläisten matkailun

kehittymiselle. Työ pohjautuu viranomaisten haastatteluihin, Venäjän talouden kehityksen sekä eri tilastojen analyysiin.

Kumpikin tutkimus käsittelee osittain samoja asioita venäläisten ostosmatkailusta Etelä-Karjalassa. Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli keskittyä niihin vaikutuksiin, jotka vuonna 2014 alkunsa ottanut niin kutsuttu ”rupla – kriisi” aiheutti nimenomaan Lappeenrannan kaupan ja matkailualan yrityksiin.

1.4 Käsitteet

Kelluva valuutta	sellainen valuutta, joka tasapainottuu markkinan kysynnän ja tarjonnan perusteella ilman keskuspankin säätelyä
Kiinteä valuutta	valuutta, jonka kurssia säätelee maan viranomaiset
Rajakauppa	kahden maan rajaseuduilla tapahtuva kauppa, jossa usein käytetään tullihelpotuksia
Tax free -myynti	arvonlisäverovapaa matkailijamyynti

2 Ostovoima ja sen vaikutus ostosmatkailuun

2.1 Bruttokansantuote ja ostovoimaparityetti

Maiden väliset elintasoerot tarkastellaan usein bruttokansantuotteen avulla. Bruttokansantuote, lyhyesti BKT, kuvaa maan talouden kokonaistuotantoa vuodessa ja voidaan ilmoittaa asukasta kohden. BKT mittaa kotitalouksien materiaalista hyvinvointia mutta jättää hyvinvoinnin mittarit huomiotta. (Pohjola 2010, 129.)

Vuonna 2013 Suomen BKT oli 37 138 euroa asukasta kohden ja Venäjän vastaavasti 14 611,7 Yhdysvaltain dollaria. Venäjän BKT on euroissa laskettuna $14\,611,7 \times 0,6719 = 9\,817,6$ euroa asukasta kohden. Tämä tarkoittaa, että Venäjän elintaso oli vuonna 2013 vain noin 26,5 prosenttia Suomen elintasosta. (Tilastokeskus 2015a; Worldbank 2015a; Euroopan keskuspankki 2015; Pohjola 2010, 144.)

Kuluttajan ja rahan ostovoima kuvaa koko valtion rahan arvoa. Ostovoiman heikkeneminen johtaa inflaation nousuun, jolloin maan valuutan arvon heikkenee. Todellista rahanarvoa vertaillessa eri maiden välillä käytetään usein ostovoimaparityetilaskelmaa.

Ostovoimaparityettia (purchasing power parity = PPP) laskiessa käytetään samoista hyödykkeistä koostuvaa hyödykekoraa, jonka avulla verrataan paljonko samat tuotteet maksavat eri valuutoissa. Laskemalla hyödykekorin hintaa eri valuutoissa muodostuu laskettu yhteinen valuuttakurssi, joka kuvaa valtion ja sen rahan arvoa ja ostovoimaa. (Tilastokeskus 2015b.) Kansainvälisissä ostovoimaparityetilaskelmissa hyödykekori muodostuu yli 600 tuotteen ja palvelun hinnoista sekä sijoitusinstrumenteista ja parin kymmenen rakensukohteen hinnoista. Näin pyritään muodostamaan mahdollisimman tarkka kuva maan hintatasosta. Ostovoimaparityetti kertoo valuuttakurssin tavoin rahan arvon suhteessa toiseen valuuttaan mutta hyödyntää enemmänkin tilastollisia vertailuja.

Kansainvälinen dollari on laskennallinen valuutta, jota käytetään ostovoimaparityettia ilmoittaessa. Suomen BKT ostovoimaparityetillä laskettuna vuonna 2013 oli 39 740,2 kansainvälistä dollaria asukasta kohden, kun taas Venäjän 25 247,9 dollaria. Tällöin Venäjän elintaso olisi vain 64 prosenttia suomalaisesta tasosta ($25\,247,9 / 39\,740,2 = 0,64$) eli toisin sanoen Suomessa sama hyödykekori maksaa 36 prosenttia enemmän kuin Venäjällä. (Worldbank 2015b; Pohjola 2010, 146.)

Ostovoimaparityetti antaa melko realistisen kuvan kahden maan elintasovertaillessa, vaikka ei katakaan esimerkiksi maan asukkaiden hyvinvointiin liittyviä tekijöitä. Seuraavis-

sa luvuissa tarkastellaan Venäjän talouden kehitystä täydentäen ostovoimapariteetilla laskettuja tietoja.

2.2 Venäjän talouden kehitys

Venäjän talous on ollut kasvussa viimeisen 10 vuoden aikana. Bruttokansantuote kasvoi Venäjällä keskimäärin 3,6 prosentin vauhdilla vuosittain. Kasvua on tukenut erityisesti maan tärkeimpiin vientituotteisiin kuuluvan raakaöljyn hinnan nousu. (Kaitila & Kotilainen 2015, 7.)

Kuten aiemmin todettu Venäjän elintaso on Suomen tasoa matalampaa. Palkkataso on myös alhaisempi kuin Euroopan maissa. Vuonna 2014 Venäjällä vallitsi seuraava palkkataso:

- 23,5 % 263 -351 euroa(15 000-20 000 ruplaa)
- 20 % 175–263 euroa (10 000-15 000 ruplaa)
- 14,6 % 122–175 euroa (7 000-10 000 ruplaa)

Laskelmissa käytettiin 1.5.2015 ruplan keskipäiväkurssia, 1 EUR = 57 RUB. Vain 12 prosenttia väestöstä saa palkkaa, joka ylitti 35 000 ruplaa eli 614 euroa. (GKS 2015a.)

Venäjä elää nyt vaikeita aikoja. Talouspakotteista johtuen ruoan hinta nousi Venäjällä vuoden 2014 aikana jopa 20–25 prosentilla ja asiantuntijoiden mielestä jatkaa kasvuaan vuonna 2015. Inflaatio on saavuttanut 9 prosentin tason ja köyhien ihmisten määrän arvioidaan lisääntyvän vuoden 2014 15,4 miljoonan lukemasta, näin arvioi varapääministeri Olga Golodets lehtihaastattelussa. (Moscow Times 2014)

3 Valuuttakurssin määräytyminen ja vaikutus ostovoimaan

3.1 Valuuttatyypit

Valuuttoja on pääsääntöisesti kahta eri tyyppiä: kelluvia ja kiinteitä. Lisäksi on olemassa näiden kahden tyypin välimuoto – säädellyt valuutat. Kelluvan valuutan arvo määräytyy vapaasti markkinoilla kysynnän ja tarjonnan mukaan. Suurimpia kelluvia valuuttoja ovat tällä hetkellä Yhdysvaltain dollari (USD), Japanin jeni (JPY) ja euro (EUR). (IMF 2008; Begg, Dornbusch, Fischer & Vernasca 2014., 545–546). Euroopan Unionin tavoitteena on pitää euro vapaasti kelluvana valuuttana ja antaa markkinoiden ohjata valuutan arvoa. Tilanteen vaatiessa euron kurssiin voidaan puuttua tekemällä tukiostoja eli muiden valuuttojen ostoja ja myyntejä euroa vastaan. (Suomen Pankki 2015a.)

Kiinteän valuutan arvon määrittävät maan viranomaiset tai keskuspankki. Perinteisesti kansallisen valuutan arvo sidottiin jalometalliin kuten kultaan. Suomen marka oli aikoinaan sidottuna kultaan, jolloin markan kurssi pysyi melko kiinteänä ja oli helposti kontrolloitavissa, mutta käytäntö poistui vuonna 1931. (Suomen Pankki 1992).

Säädellyt valuutat ovat sellaisia, joiden kurssia maan viranomaiset pitävät ennalta määrätyn vaihteluvälin sisällä. Venäjän rupla on ollut säädelyt valuutta ja maan keskuspankki on tarvittavilla toimenpiteillään pitänyt ruplan arvon asetetun vaihteluvälin puitteissa.

3.2 Venäjän ruplan kurssin määräytyminen

Tutkimuksen kannalta tärkein tarkasteltava valuutta on Venäjän rupla ja ruplan arvo esitetään työssä euroa kohden. Venäjän rupla, joka otettiin käyttöön Pietari Suuren aikana, oli alkuun sidottuna kultaan ja on viime vuosina ollut osittain kelluva eli säädelyt valuutta, jonka arvo on määräytynyt euroista ja dollareista koostuvasta valuuttakorista.

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen 90 – luvulla Venäjä on pitänyt ruplaa säädelyt valuuttana ja valuuttakurssin annettiin kellua määrätyn vaihteluvälin puitteissa. Vuosina 1996–1998 ruplan kurssi noudatti ”crawling peg” valuuttajärjestelmää, joka tarkoittaa että valuutan annetaan menettää arvoaan etukäteen suunnitellulla aikataulla, jolloin myös inflaation taso on ennustettavissa. (Tiusanen 2007, 16–17.)

Vuoden 1998 rupla kriisin jälkeen Venäjällä siirryttiin osittain kelluvaan valuuttajärjestelmään, jossa maan keskuspankki auttoi suuntaamaan valuuttaa kohti haluttua tasoa. Ve-

näjän kasvatettua energiavarojen vientiä ruplan arvosta tuli yhä riippuvaisempi raakaöljyn hinnasta. Ruplan monivuotista kurssin vahvistumista on edesauttanut maailman öljyn hinnan nousu.

Venäjän keskuspankki on pyrkinyt luopumaan kansallisen valuutan säätelystä jo vuodesta 2010 pystyäkseen keskittymään inflaation hillintään. Tavoitteeseen päästiin 10.11.2014, jonka jälkeen ruplan ilmoitettiin olevan vapaasti kelluva valuutta. Venäjän keskuspankki ilmoitti puuttuvansa jatkossa ruplan kurssiin vain poikkeustapauksissa. Marras-joulukuussa 2014 Venäjän keskuspankki teki tukiostoja 71mrd. USD:n edestä ruplan kurssin turvaamiseksi. (Suomen Pankki 2014.) Venäjän keskuspankin luopuminen ruplan kurssin kontrollista tukee venäläisten asiantuntijoiden mielestä vientiä ja luo edellytyksiä maan budjetin kasvattamiselle. Positiivisena asiana nähdään myös se, ettei Venäjän keskuspankin jatkossa tarvitse myydä maan kultavarantoa tasapainottaakseen ruplan kurssia. (SIA 2014).

3.3 Ruplan kurssin kehittyminen

Asiantuntijoiden mielestä ruplan kurssin heikkenemiseen on vaikuttanut öljyn hinnan laskun lisäksi myös Ukrainan konflikti ja sitä seuranneet länsimaiden asettamat Venäjän vastaiset talouspakotteet sekä Venäjän talouden yleinen hiipuminen (Kauppalehti 2014).

Forbes Russia -lehti esitti näkemyksensä tärkeimmistä ruplan romahduksen takana piileivistä tekijöistä:

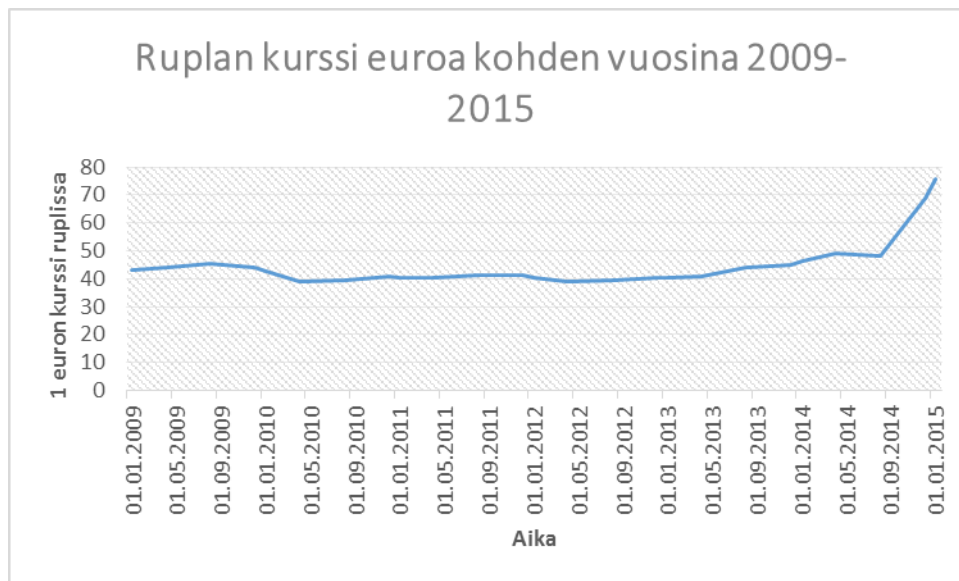
- paniikki ja spekulatio - noin 5 % vaikutus ruplan kurssiin
- määrällisen elvytyksen ohjelman loppuminen USA:ssa 10 %:n vaikutus
- investointeja ja lainojen saantia rajoittavat pakotteet aiheuttivat yhteensä 315 mrd. Yhdysvaltain dollarin velkataakan venäläiselle yrityssectorille
- öljyn hinnan lasku 40 % vuoden 2014 loppupuolella

(Forbes Russia 02/2015, 32).

USA:n hallitus osti pitkäaikaisen määrällisen elvytyksen ohjelmansa puitteissa valtion- ja hypoteekkiobligatioita ja mahdollisti edullisten sijoitusten tekeminen kehittyville markkinoille. Venäläisten yritysten pääomia jouduttiin vetämään pois kehittyviltä markkinoilta rahan kallistuessa ohjelman loputtua. Venäläisten investointien poisvetäminen tarkoitti lehden mukaan jopa 10 prosentin vaikutusta ruplan kurssin heikkenemiseen. (Forbes Russia 02/2015, 32.)

Seuraavaksi tarkastellaan ruplan kurssin muutosta loppuvuodesta 2014 maaliskuun 2015 loppupuolelle (Kuvio 3). Kuviossa esitetään ruplan kurssi vuodesta 2009 havainnollistaakseen paremmin kurssin kulkusuuntaa pitemmällä aikavälillä. 1 euron pystyi vielä vuonna 2009 ostamaan noin 42 ruplalla. Pienistä heilahteluista huolimatta kurssi on pysynyt samalla tasolla vuoden 2013 puoleen väliin asti, jolloin kurssi lähti jälleen nousuun, mikä tarkoitti ruplan heikkenemistä.

Kuten aiemmissa luvuissa esitettiin, etenkin keväästä 2014 ruplan kurssi on romahtanut huikeasti ja oli tammikuussa 2015 jopa 75,8. Eli yksi euro maksoi tuolloin 75,8 Venäjän ruplaa, mikä tarkoittaa noin 57 %:n nousua vuoden 2009 tasosta (Kuvio 3).

Kuvio 3. Ruplan kurssin kehitys 2009–2015 (Yandex 2015b).

Opinnäytetyön edetessä ruplan kurssi muuttui jatkuvasti ja maaliskuun lopussa näytti vahvistumisen merkkejä. Euro vastasi 31.3.2015 keskipäivän mukaan 62,4 ruplaa (Taloussanomien 2015).

Ruplan kurssin romahdus on syntynyt monen tekijän tuloksena: raakaöljyn hinnan laskusta, Venäjä talouden hiipumisesta, Ukrainan kriisiä johtuneista pakotteista ja niiden kautta investointien vähenemisestä.

3.4 Ukrainan kriisi ja Venäjän vastaiset pakotteet

Ukrainalla on pitkä yhteistyöhistoria Venäjän kanssa. Itä-Ukrainassa on pitkään asunut venäjänkielistä kansaa ja siellä ollaan kiinnostuneita kehittämään suhteita Venäjäkump-

panuutta. Kiova ja Länsi-Ukraina puolestaan ovat enemmän orientoituneita länteen ja enemmistö tukee EU:hun liittymistä sekä yhteistyötä EU:n ja USA:n kanssa. Maassa on ollut kaksijakoisuutta jo vuosikymmenien ajan.

Poliittinen tilanne Ukrainassa on ollut kireä jo ennen vuoden 2014 tapahtumia. Maassa on ollut vihamielisyyttä silloista venäjänmielistä presidenttiä Victor Janukovitshia kohtaan. Tapahtumat alkoivat kärjistymään vuoden 2013 lopulla, jolloin tuhannet ihmiset osallistui-
vat Kiovassa hallituksen vastaiseen mielenosoitukseen vastustaen hallituksen päätöstä panostaa yhteistyöhön Venäjän kanssa EU:n sijasta. Pian sen jälkeen äänestettiin presi-
denti Janukovtsin erottamisesta ja nimettiin uusi väliaikainen presidentti. (Maahanmuutto-
virasto 2014.)

Tässä on esitetty lyhyesti Ukrainan kriisin tapahtumat aikajärjestyksessä:

- 12/2013 mielenosoitukset Kiovassa kärjistyvät ja laajenevat 800 000 osallistujaan
- 01-03/2014 useita kymmeniä ihmisiä kuolee ja loukkaantuu mielenosoittajien ja poliisin yhteenotoissa Kiovassa
- 02/2014 parlamentti syrjäyttää presidentti Janukovitshin
- 03/2014 venäjänmielisten Ukrainan asukkaiden mielenosoitukset alkavat etenkin Itä-Ukrainassa
- Krimin autonomisen tasavallan liittymisestä osaksi Venäjää äänestetään 16.3.2014, Venäjä tunnustaa Krimin osaksi federaatiotaan
- YK:n yleiskokous tunnustaa 27.3.2014 kansanäänestyksen pätemättömäksi
- EU asettaa ensimmäiset pakotteet Venäjää vastaan 03-04/2014
- 04-05/2014 Venäjänmieliset kapinalliset valtaavat Donetskien ja Luhanskin alueet Itä-Ukrainassa ja alueet julistetaan itsenäisiksi
- Uudeksi presidentiksi valitaan 05/2014 Petro Poroshenko
- 4.-5.6.2014 G8 kokouksen Sotchin kokouksen sijaan pidetään G7 kokous Brysselissä (ei Venäjän edustajaa mukana)
- 17.7.2014 Malasya Air – lentoyhtiön matkustajalentokone ammutaan ja syöksyy alas Ukrainan Donbassin alueella, 298 ihmistä kuolee turmassa
- Pakotteita tiukennetaan entisestään kesällä 2014
- Venäjä asettaa vastapakotteet EU:sta, USA:sta ja Australiasta tuotaville elintarvikkeille 08/2014
- Nato vahvistaa Baltian maiden tukikohtiaan 09/2014
- Minskin rauhansopimus allekirjoitetaan Ukrainan, Venäjän, ETYJ:n sekä Donetskien ja Luhanskin alueiden johtajien toimesta 5.9.2014
- Uusi parlamentti valitaan Ukraina 10/2014
- Nato vaatii Venäjää noudattamaan Minskin rauhansopimuksen tulitaukoa 12/2014

- EU:n huippukokous Ukrainan tilanteesta 12/2014
- Taistelut ja iskut jatkuvat separatistialueilla

(Maahanmuuttovirasto 2014, 2-5; Euroopan Parlamentti 2015)

Maaliskuun 2014 alussa Eurooppa Neuvosto kokoontui ensimmäisen kerran pohtimaan vastatoimia sille, että Venäjän armeija on operoinut Ukrainan valtion alueella. Siihen aikaan valmistauduttiin jo G8 – kokoukseen Sotchissa, jota Venäjä olisi isännöinyt sekä käytiin keskustelua viisumivapaudesta EU:n ja Venäjän välillä. Venäjän toimet Ukrainassa olivat EU:n mielestä puuttumista suvereenin valtion asioihin ja Euroopan Unioni sekä Länsimaat ovat näiden toimien seurauksena asettaneet Venäjälle taloudellisia pakotteita.

Ukrainan kriisi on opinnäytetyön valmistuttua vielä ratkeamatta ja on vaikea ennustaa milloin kriisin osapuolet pääsevät vihdoinkin yhteisymmärrykseen ja Ukrainan kaikkiin alueisiin saadaan rauha.

3.4.1 Pakotteiden sisältö ja laajuus

Ensimmäiset EU:n pakotteet koskivat niitä venäläisiä ja venäjänmielisiä ukrainalaisia valtion virkamiehiä jotka olivat tavalla tai toisella puhumassa puolesta, edesauttamassa ja tukemassa Krimin autonomisen alueen liittämistä osaksi Venäjän Federaatiota. Ensimmäisten pakotteiden tärkeimmät tehtävät olivat evätä yhteensä 150 yksityishenkilöiltä pääsy EU:n alueelle sekä 37 oikeushenkilön EU:n pankeissa olevien varojen jäädyttäminen (AIF 2014).

Myöhemmin EU:n pakotteet laajenivat rajoittamaan Venäjän sotateollisuudessa ja öljyalalla toimivien etenkin Venäjän valtion omistuksessa olevien yhtiöiden ja näiden tytäryhtiöiden toimintaa. Asetoimituksia ja puolustustarvikkeiden tuontia Venäjälle ja vientiä Venäjältä kiellettiin. Pakotteiden piiriin kuuluvien yritysten lainansaantimahdollisuutta on rajoitettu maksimissaan 30 päivän lainoilla. (Ulkoasiainministeriö 2015.)

EU:n Venäjän vastaiset pakotteet on jaettu kategorioihin sen mukaan, minkä osa-alueen rikkomuksiin ne liittyvät.

1. Ukrainan vakauden horjuttamiseen liittyvät
 - Pääomamarkkinoita koskevat (mm. valtio-omisteisten yhtiöiden rahoittaminen)
 - Vientirajoitukset:
 - Puolustustarvikkeiden vienti- ja tuontikiellot

- Kaksikäyttötuotteiden ja – teknologian vientikielto (mm. ilmailuala)
- Öljyn etsintään ja -tuotantoon tarkoitettujen palveluiden ja tuotteiden vientirajoitukset

2. Ukrainan suvereniteetin ja koskemattomuuden heikentämiseen liittyvät:
 - Varojen jäädyttäminen ja matkustusrajoitukset (150 henkilöä ja 37 yhteisöä)
3. Krimin ja Sevastopolin laitton liittäminen osaksi Venäjää:
 - Vientirajoitukset (mm. öljy-, kaasu- ja mineraalivarantojen hyödyntämiseen liittyvien teknologioiden vienti, matkailualan palvelut, infrastruktuurin rakentamisen palvelut)
 - Tuontirajoitukset (Krimin ja Sevastopolin alueella tuotettujen tavaroiden tuonti)
 - Investointirajoitukset (investoinnit Krimin ja Sevastopolin yrityksiin ja investointipalvelujen tarjoaminen)
4. Ukrainan valtion varojen väärinkäyttö:
 - Vastuullisten henkilöiden ja niiden läheisten varojen jäädyttäminen
(Ulkoasiainministeriö 2015).

EU:n tapaan joukko muita maita ovat asettaneet Venäjän vastaisia pakotteita. USA asetti pakotteita mm. venäläisiä öljy-yhtiöitä vastaan ja lisäksi lopetti uusien yli 90 päivän lainojen myöntämiset USA:ssa. USA pysäytti myös korkeateknologisten koneiden ja laitteiden toimitukset sekä avaruusalusten varaosien uudet ja keskeneräisetkin toimitukset Venäjälle. (Ulkoasiainministeriö 2015.)

USA:n ja EU:n lisäksi Venäjän vastaiset pakotteet asettivat Kanada, Norja, Australia, Sveitsi ja Japani (AIF 2014).

3.4.2 Pakotteiden vaikutukset

Suomalaisten yritysten osalta Venäjän vastaisten talouspakotteiden vaikutukset näkyvät ensisijaisesti Venäjän kanssa tuontia ja vientiä harjoittaville yrityksille. Suomen Kauppakamarin toteuttaman kyselyn mukaan jopa 71 prosenttia suomalaisista yrityksistä kärsivät pakotteista ja Venäjän talouden hiipumisesta tavalla tai toisella, mutta siitä huolimatta suurin osa Suomen yrityksistä kannattaa jo voimassa olevia ja jopa tiukempia pakotteita Venäjää vastaan (Kauppakamari 2015).

Pakotteet eivät suoranaisesti vaikuta Lappeenrannan ostosmatkailuun, mutta horjuttavat Venäjän taloutta muiden tekijöiden tapaan ja näin ollen välillisesti vaikuttavat venäläisten matkailijoiden elintasoon, ruplan kurssiin ja sitä kautta ostosmatkailuun.

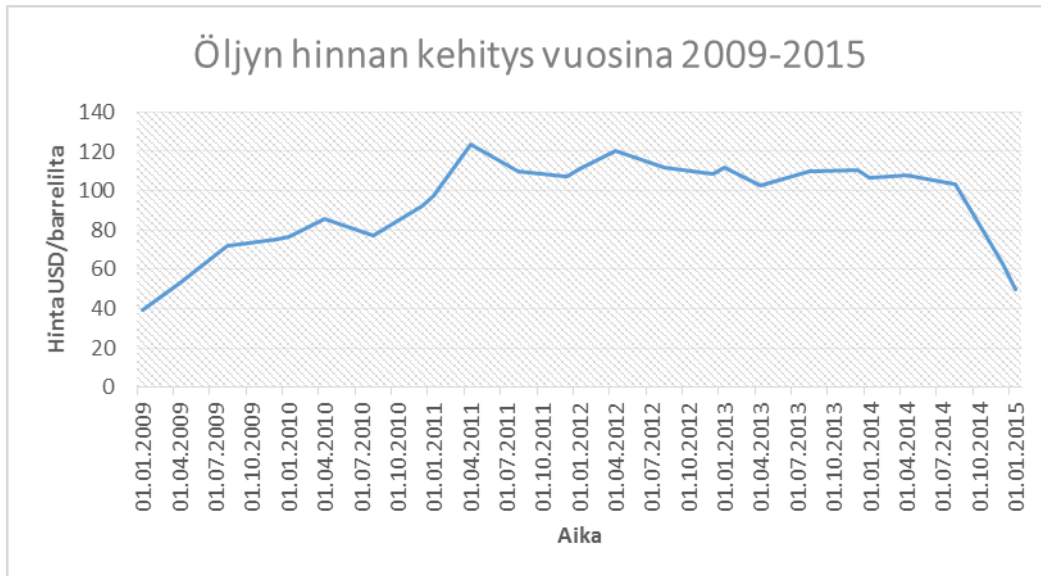
3.5 Öljyn hinnan vaikutus ruplan kurssiin

Öljyn ja sen hinnan merkitys maailmantaloudessa on huomattavan iso. Öljyn osuus maailmassa käytetyistä fossiilisista polttoaineista on noin 30 % ja maailman energian tarpeista noin 80 % tyydytetään juuri fossiilisilla polttoaineilla. (FIM – konsernin lehti 2015, 14.)

Maailman kolme tärkeintä öljylaatua ovat Brent Blend, Russian Export Blend sekä West Texas Intermediate. Näistä Brent Blend – on öljylaatu, joka tuotetaan Pohjanmeren raakaöljystä ja jonka perusteella hinnoitellaan suurin osa koko maailman öljyn tuotannosta. (Oil 2015.)

Vuodesta 2009 alkaen raakaöljyn hinta nousi melko tasaista tahtia vuosittain alle 50 Yhdysvaltain dollarin barrelilta – tasosta jopa 120 dollariin barrelilta vuonna 2011 (Kuvio 1). Nousutrendiä on selitetty kysynnän ja tarjonnan epätasapainolla. Monen ison markkinan kuten Kiinan ja Intian öljyntarve on lisääntynyt. USA on onnistunut vuosina 2008–2014 lisäämään öljyntuotantoaan. Myös Irak ja Libya ovat lisänneet tuotantoaan. Samanaikaisesti kysyntä Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Aasian maissa kääntyi laskuun, mikä johti kysynnän ja tarjonnan epätasapainoon. Näin ollen epätasapainon seurauksena öljyn hinta kääntyi laskuun. (FIM – konsernin lehti 2015, 14; Forbes Russia 02/2015, 51.)

Vielä vuoden 2014 alussa, ennen jyrkkää alamäkeä raakaöljyn hinta oli noin 110 dollaria barrelilta. Vuoden 2015 tammikuussa hinta läheni vuoden 2009 alussa merkattua 40 dollarin hintatasoa (Kuvio 1).

Kuvio 1. Öljyn hinnan kehityssuunta vuoden 2009 alusta vuoteen 2015 alkuun (Yandex 2015a, Nasdaq 2015).

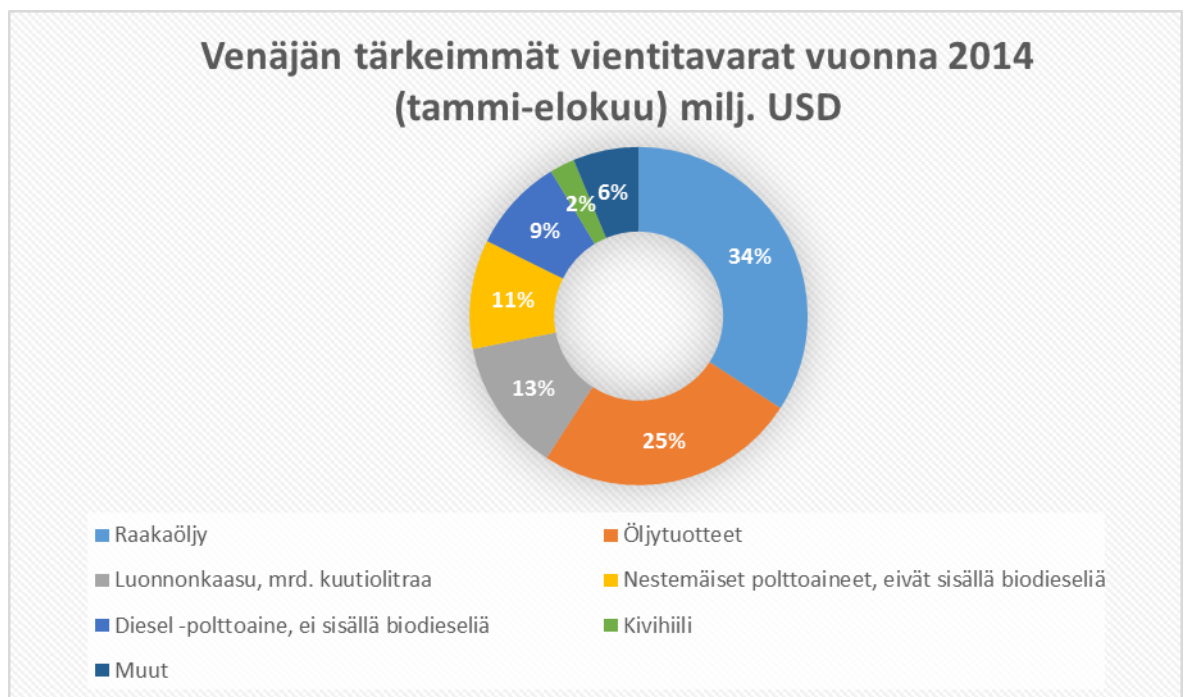
Venäjä oli vuonna 2013 12,9 %:n markkinaosuudellaan maailman suurimpia öljytuottajamaita yhdessä USA:n (10,8 %) ja Saudi-Arabian (13,1 %) kanssa (FIM – konsernin lehti 2015, 16). Vuonna 2014 kuten aiempinakin vuosina raakaöljy ja öljytuotteet olivat Venäjän tärkeimpiä vientituotteita (Taulukko 2).

Taulukko 2. Venäjän tärkeimmät vientituotteet tammi-elokuussa 2014 (Venäjän tullilaitos 2014).

Tullikoodi	Nimike	Tuhat tonnia	milj. USD
2709	Raakaöljy	149 194,8	109 835,1
2710	Öljytuotteet	109 843,1	80 350,0
2711210000	Luonnonkaasu, mrd. kuutiolitraa	124,1	40 878,6
271019510- 271019680	Nestemäiset polttoaineet, jotka eivät sisällä biodieseliä	57 351,0	33 582,0
2710193100- 2710194800	Diesel -polttoaine, joka ei sisällä biodieseliä	32 516,9	28 963,7
2701	Kivihiili	97 494,0	7 708,4
2711110000	Nestekaasu, mlj. Kuutiolitraa	13,4	3 332,9
1001	Vehnä	12 626,1	3 203,1
2710124100- 2710125900	Bensiini	3 235,6	2 464,9
3102	Mineraaliset typpipitoiset lannoitteet	8 086,4	2 168,9

3105	Sekalaiset mineraaliset lannoitteet	5 683,2	2 040,8
3104	Mineraaliset kaliumilannoitteet	6 501,8	1 677,4
2601	Malmi ja rautaessanssit	16 398,2	1 569,8
4002	Synteettinen kautsu	559,2	1 238,5
2814100000	Ammoniakki, vedetön	2 435,5	1 002,0
2716	Sähköenergia, milj. kWh	8 433,8	445,0
290511	Metanoli	1 077,2	427,6
2510	Kaliumfosfaatit	1 484,5	237,9
2704	Koksi ja puolikoksi	1 423,1	233,9
2208601100	Vodka, daL 100 % alkoholia	1 531 672,7	129,8

Rahamääräisesti Venäjän tärkeimmistä vientituotteista raakaöljyn osuus vuonna 2014 oli 34 % ja öljytuotteiden 25 % (Kuvio 2). Venäjän riippuvuuden luonnonvarojen viennistä kuvastaa hyvin kuvio 2, jossa öljyvalmisteiden jälkeen seuraavaksi tärkeimmät vientituotteet ovat luonnonkaasu, diesel ja muut nestemäiset polttoaineet sekä kivihiili. FIM-lehden mukaan Venäjän koko viennistä jopa 75 % muodostavat öljyn ja kaasun vienti ja näistä tuloista valtio kattaa yli puolet budjetistaan (FIM – konsernin lehti 2015, 19).

Kuvio 2. Tärkeimmät vientituotteet Venäjällä vuonna 2014 (Venäjän tullilaitos 2014).

3.6 Valuuttakurssin vaikutus matkailijoiden ostovoimaan

Muiden tekijöiden ohella valuuttakurssi vaikuttaa osaltaan matkailijoiden ostovoimaan. Matkailu tulee kalliimmaksi, tuotteiden ja palveluiden hinnat nousevat entisestään ja moni matka jää tekemättä tai se tehdään sellaiseen paikkaan, jossa hintataso on edullisempi.

Venäjän keskuspankki yritti omalta osaltaan vaikuttaa ruplan kurssin vahvistumiseen nostamalla ohjauskorkoa joulukuussa 2014 17 prosenttiin edellisestä 10 prosentin tasosta. Ohjauskoron nostaminen antaa venäläisille sijoittajille mahdollisuuden saada paremman tuoton sijoittamille rahoilleen ja keskuspankin kannalta varmistaa että sijoitukset pysyvät ruplissa. Samalla kuitenkin nouseva ohjauskorko nostaa asuntolainojen korkoja ja vaikuttaa talouden kasvun hidastumiseen. (Yle 2014.)

4 Venäläisasiakkaiden ostosmatkailu Lappeenrannassa

Venäläisten ostosmatkailu Suomeen on Etelä-Karjalan liiton tietojen mukaan kasvanut vuosina 1992–2011 peräti 18,5 %:n vuosittaisella vauhdilla. Tyypillinen venäläinen ostosmatkailija tulee Pietarin alueelta ja tekee keskimäärin 4,6 matkaa vuodessa Suomeen. Vuonna 2011 venäläisten matkailijoiden Suomeen tehdyistä matkoista 60 % olivat ostosmatkoja. Lappeenranta oli vuonna 2012 venäläisten turistien keskuudessa suosituin ostospaikkakunta, jonne tehtiin 42 % kaikista Suomen matkoista. (Etelä-Karjalan liitto 2012,1, 7-10.)

Vuonna 2014 venäläisturistit käyttivät Etelä-Karjalassa matkojensa aikana noin 298 miljoonaa euroa, joista noin 73 % Lappeenrannasta ostettuihin tuotteisiin ja loput Lappeenrannan palveluihin. Lappeenranta on ollut jo vuosien tärkein venäläisen ostosmatkailun kohde Etelä-Karjalassa. (Lappeenrannan kaupunki 2.4.2015.)

Venäläisten ostosmatkailijoiden määrä on vähentynyt huomattavasti ruplan kurssin heikettyä. Tammi-maaliskuussa 2015 Vaalimaan rajalla rajanylityskertoja tuli yhteensä neljännes vähemmän kuin vuoden 2014 vastaavalla ajanjaksolla (Kymensanommat 2015).

4.1 Tax free – kauppa ja sen kehitys

4.1.1 Mitä on Tax Free Shopping

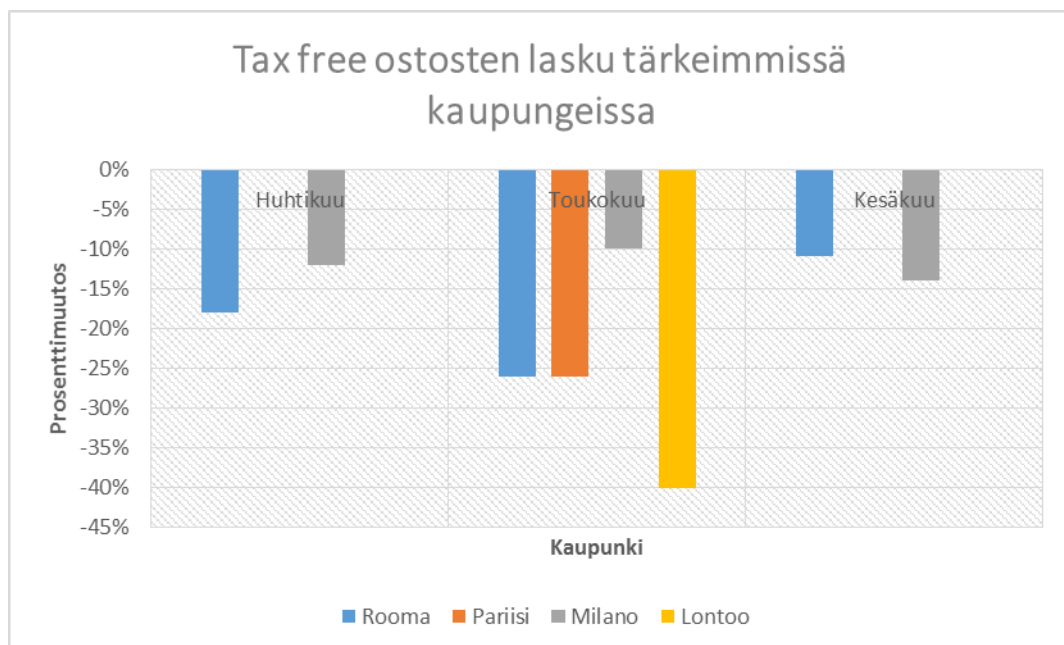
Vielä muutama vuosi sitten tärkein ostostapa venäläisasiakkaiden keskuudessa olivat Tax free -ostokset. Tax Free Shopping -palvelu perustuu arvonlisäveron palauttamiseen. Palvelun tarjoaa kansainvälinen Global Blue yhtiö, joka toimii tällä hetkellä 37 maassa ja palvelee vuosittain noin 20 miljoonaa turistia maailmanlaajuisesti (Kinnunen 2013, 3).

Tax Free Shopping – palvelu tarkoittaa käytännössä, että matkailija, joka täyttää tietyt kriteerit maksaa Tax free -sertifioidussa liikkeessä kokonaishinnan ostamastaan tavarasta sisältäen arvonlisäveron. Täyttämällä lomakkeen ostohetkenä matkailijalla on oikeus saada takaisin maksettu suurin osa arvonlisäverosta, josta on vähennetty Global Bluen palkio. Ostokset on esitettävä tulliviranomaisille yhdessä ostoskuittien kanssa maasta lähdettäessä. Arvonlisäveron saa takaisin joko asioimalla Global Bluen palvelupisteessä tai postittamalla lomake, jolloin vero palautetaan asiakkaan luottokortille. (Global Blue 2015a.)

4.1.2 Venäläisten matkailijoiden tax free – ostokset maailmalla

Global Blue yhtiö julkaisi internet sivuillaan katsauksen venäläisten asiakkaitensa kulutuksen laskusta. Katsaus kertoo missä maissa venäläisten kulutus on laskenut eniten vuoden 2014 aikana. Global Bluen mukaan venäläisten osuus tax free – ostoksista koko maailmassa on ollut 20 prosenttia, ja kulutuksen supistuminen kevät- ja kesäkuukausina 19 – 24 prosentilla vuonna 2014 vaikuttaa vähittäiskauppaan huomattavasti. (Global Blue 2015c.)

Kuviossa 4 on esitetty Global Bluen analyysin mukaisesti venäläisten asiakkaiden kulutuksen lasku tärkeimmissä tax free – myynnin kaupungeissa ajalta huhtikuu-kesäkuu 2014.

Kuvio 4. Tax free ostosmäärien lasku tärkeimmissä kaupungeissa (Global Blue 2015c).

Yllä oleva kaavio kertoo kuinka laaja ilmiö tax free – myynnin lasku venäläisten asiakkaiden osalta on ollut paitsi Etelä-Karjalassa ja Lappeenrannassa myös muissa maissa ja kaupungeissa. Syitä tähän ilmiöön on pohdittu seuraavissa luvuissa.

4.1.3 Tax free -ostosten kehitys Suomessa

Venäläiset matkailijat ovat olleet vuosittain kärkisijoilla Global Bluen tax free -myynnin tilastoissa. Viimeisimpien tilastojen mukaan tilanne muuttui kuitenkin vuonna 2014 laskusuuntaan. Venäläisten ostosmatkailijoiden osalta Global Blue tax free -myynti laski vuonna 2014 jopa 37 %:lla edellisvuodesta (Taulukko 2).

Huolimatta siitä, että venäläisten turistien osuus tax free -myynnistä laski rajusti, Venäjä piti edelleen 1. sijan 80 prosentin osuudellaan Global Bluen koko vuoden verovapaasta myynnistä (Taulukko 2).

Taulukko 2. Myyntitilastot, joulukuu 2014 (Global Blue 2015b).

Asuinmaa	Muutos % koko vuosi 2014/2013	Osuus % Koko vuosi 2014	Muutos % Joulukuu 2014/2013	Osuus % Joulukuu 2014
Venäjä	-37 %	80,1%	-68%	75,2%
Kiina	17%	12,0%	59%	13,9%
Japani	-12%	2,7%	-12%	3,0%
USA	0%	0,5%	2%	0,5%
Thaimaa	28%	0,5%	51%	0,3%
Korea	12%	0,4%	5%	0,5%
Sveitsi	-6%	0,4%	-24%	0,6%
Singapore	24%	0,3%	109%	1,9%
Ukraina	-18%	0,2%	-47%	0,3%
Hong Kong	-15%	0,2%	71%	0,5%
Australia	-10%	0,2%	-8%	0,2%
Indonesia	-27%	0,2%	257%	0,2%
Valko-Venäjä	6%	0,2%	-26%	0,2%
Israel	12%	0,1%	-23%	0,1%
Kazakstan	-16%	0,1%	37%	0,2%
Muut	-5%	1,9%	15%	2,3%
Total:	-31%	100,0%	-61%	100,0%

Kun tax free -myynnin jakoa tarkastellaan Suomen osalta paikkakunnittain, voidaan todeta että Lappeenranta on kärkikolmikossa reilun 25 prosentin osuudellaan Global Blue Finlandin koko vuoden myynnistä. Joulukuun 2014 tax free -myynti putosi Lappeenrannassa 69 prosenttiyksiköllä joulukuun 2013 tasosta ja koko vuoden myynti osaltaan 40 prosentilla edellisvuodesta (Taulukko 3).

Syynä tax free -myynnin laskuun lienee Venäjän talouden kasvun yleinen hiipuminen sekä ruplan kurssin heikkeneminen. Lisäksi invoice – kauppa on alkanut syrjäyttämään tax free – kaupan viimeisen parin vuoden aikana (Yrittäjät 2014).

Taulukko 3. Tax free -myynti paikkakunnittain vuonna 2014 (Global Blue 2015b).

Paikkakunta	Muutos % kokovuosi 2014/2013	Osuus % Koko vuosi 2014	Muutos % Joulukuu 2014/2013	Osuus % Joulukuu 2014
Helsinki	-20%	35,6%	-43%	40,1%
Lappeenranta	-40%	25,2%	-69%	25,9%
Imatra	-29%	8,0%	-71%	6,9%
Kotka	-39%	3,3%	-75%	2,7%
Joensuu	-49%	3,2%	-74%	2,6%
Vantaa	-31%	3,0%	-61%	2,8%
Rovaniemi	-34%	2,8%	-54%	3,4%
Kouvola	-40%	1,7%	-75%	1,2%
Kajaani	-36%	1,6%	-74%	1,1%
Lahti	-35%	1,2%	-73%	0,8%
Kuusamo	-17%	1,1%	-50%	1,2%
Savonlinna	-24%	1,1%	-70%	0,5%
Mikkeli	-33%	0,9%	-76%	0,4%
Kuopio	-34%	0,9%	-72%	0,4%
Jyväskylä	-27%	0,5%	-59%	0,3%
Muut	-29%	9,7%	-57%	9,7%
Total	-31%	100,0%	-61%	100,0%

4.2 Invoice -kauppa tax free -myynnin korvikkeeksi

Invoice – kauppa nousi venäläisten ostosmatkailijoiden suosioon vuonna 2013. Etelä-Karjalaisen alueellisen kehitysyhtiö Wirma Lappeenranta Oy:n matkailupalveluiden johtaja Kirsti Raution mukaan invoice -kauppa on saanut laajan suosion lappeenrantalaisten kauppiaiden keskuudessa sillä se saa asiakkaat palaamaan liikkeeseen, mikä puolestaan antaa mahdollisuuden lisämyyntiin. (MTV 2013). Yhä useampi lappeenrantalainen liike tarjoaa asiakkailleen mahdollisuuden ostaa invoiceilla.

Invoice – kauppa kuten tax free – kauppakin on tarkoitettu EU:n ulkopuolella tai Norjassa asuvalle asiakkaalle ja toimii seuraavalla periaatteella. Kauppias tekee asiakkaalle laskun, jossa näkyy palautettavan veron osuus. Venäläisasiakkaan tehtävä on poistuessaan Suomesta Venäjälle saada Suomen Tullilta leima, joka vahvistaa tavaroiden poistumisen EU:n alueelta. Seuraavalla kerralla kun asiakas asioi samassa liikkeessä, vero palautetaan hänelle käteisellä tai vaihtoehtoisesti kuten osassa invoice – myymälöitä, asiakas saa käyttää palautettavan veron uusien ostosten maksamiseen. Asiakkaita houkuttelee invoice – kaupassa palautettavan veron suuruus, joka on suurempi kuin tax free – ostoksista. Käytännössä asiakkaalle palautetaan lähes koko ALV:n osuus, kun taas tax free – ostoksista Global Blue vähentää oman palkkionsa. Riippuen tuotteen hinnasta ja ALV:n

suuruudesta puhutaan muutamasta kymmenestä satojen eurojen erosta invoice- ja tax free – kaupan välillä. (YLE 2013).

Isomman palautettavan summan lisäksi ne venäläismatkailijat, jotka käyvät Suomessa usein, suosivat invoice – ostoksia. Puolestaan harvemmin Suomessa ostosmatkoilla käyvät tykkäävät saada tax free -palautuksen Global Bluen pisteestä rajanylityksen yhteydessä.

Haastattelussaan johtaja Rautio arvioi, että jopa puolet verottomasta myynnistä tehtiin vuonna 2013 invoice – kaupoilla. (MTV 2013).

Helmikuussa 2014 Helsingin Sanomat uutisoi, että venäläisasiakkaiden tekemät tax free – ostosten määrä romahti Lappeenrannassa jopa 32 prosentilla edellisvuodesta. Laskua selitettiin kuluttajien varovaisemman ostamisen lisäksi myös invoice – kaupan kasvavalla suosiollla. (Helsingin Sanomat 2014). Invoice – kaupan suosio on kasvussa ja voi osittain selittää tax free – myynnin laskua. Toinen syy tax free – myynnin laskuun on selkeästi supistunut ostomatkailu.

5 Kysely Lappeenrannan kaupan ja matkailualan yrityksille

Arviolta kaikista Lappeenrannan kaupoissa tekemistä ostoista venäläisten matkailijoiden osuus on peräti 20 prosenttia. Joissakin liikkeissä venäläisasiakkaiden osuus on paljon suurempi Lappeenrannan kehitysjohtajan Markku Heinosen mukaan. (Etelä-Saimaa 16.1.2015.)

Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään miten ostosmatkailun hiipuminen on vaikuttanut paikallisiin matkailu- ja kaupan alan yrityksiin. Tätä varten päätettiin toteuttaa kysely yrityksen edustajille ja kartoittamaan kuinka paljon venäläisten asiakkaiden osuus on vähentynyt, miten tämä on näkynyt yrityksen tulovirrassa ja millaisiin toimenpiteisiin yritykset ovat joutuneet turvautumaan pärjätäkseen synkältä vaikuttavassa tilanteessa.

5.1 Kyselyn toteuttaminen

Tutkimus päätettiin toteuttaa kvantitatiivista eli määrällistä tutkimustapaa soveltaen, sillä kvantitatiivinen tutkimus tutkii määrällisesti isompaa otantaa ja auttaa muodostamaan selkeämmän kuvan tutkimusongelmasta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 183). Johtuen alhaisesta vastaajamäärästä tutkimustuloksia täydennettiin osallistuvalla havainnoinnilla, jonka oli tarkoitus laajentaa vastausten perusteella saatua kokonaiskuvaa.

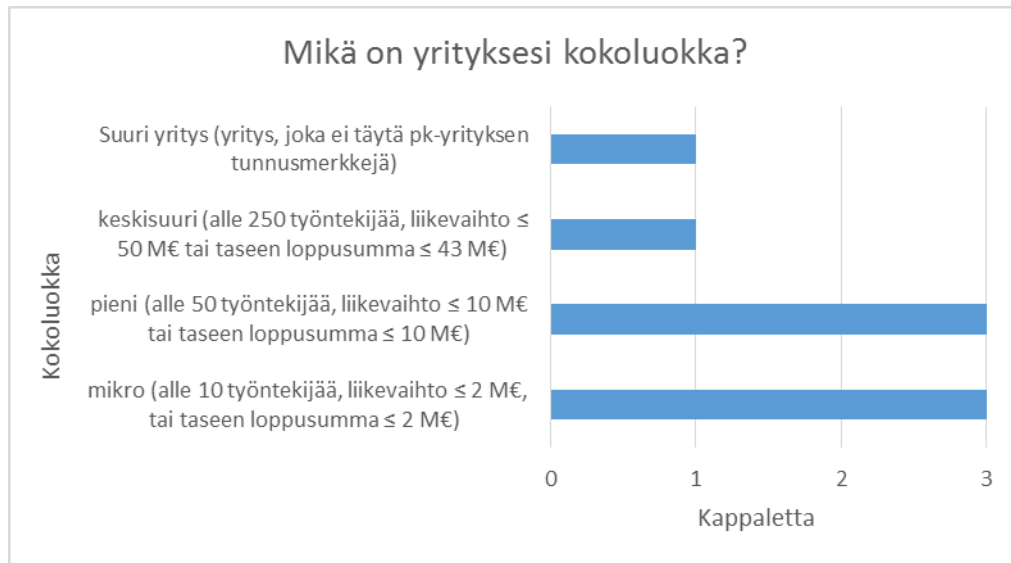
Kysely toteutettiin Webropol -työkalulla lappeenrantalaisille matkailu- ja kaupan alan yrityksille. Yhteensä 35 yritykselle lähetettiin kyselykutsu, jossa oli linkki kyselylomakkeeseen (Liite 1) helmikuun 2015 alussa. Kyselyn tavoitteena oli saada ainakin 20 vastausta esimiestason tehtävissä olevilta yrityksen edustajilta. Kyselykutsussa kerrottiin että kysely on anonyymi eikä vastaajien tietoja kerätä.

Vastausten keruu päättyi 1.3.2015, johon mennessä saatiin yhteensä vain 8 vastausta. Vastaajien määrä jäi siis huomattavasti alle tavoiteluvun. Tämän vuoksi vastausten analysointia on tuettu osallistuvalla havainnoinnilla – seuraamalla suomen- ja venäjänkielisiä uutisia ja muita aiheeseen liittyviä julkaisuja sekä analysoimalla saatuja tietoja.

5.2 Taustatiedot vastaajayrityksistä

Kyselyn ensimmäisessä osiossa kartoitettiin vastaajien taustoja, kuten toimialaa ja yritysten kokoluokkaa. Yhteensä 8 vastanneesta yrityksestä 5 toimivat kaupan alalla ja 3 matkailualalla. Kyselylomakkeeseen ei sisällytetty muita taustoihin liittyviä kysymyksiä, sillä niiden ei haluttu olevan liian paljastavia vastaajille, minkä vuoksi yritys olisi voinut jättää kyselyn kokonaan vastaamatta.

Toimialan lisäksi kysyttiin yrityksen kokoa. Kuten kuviossa 5 näkyy, suurin osa olivat pieniä ja mikroyrityksiä.

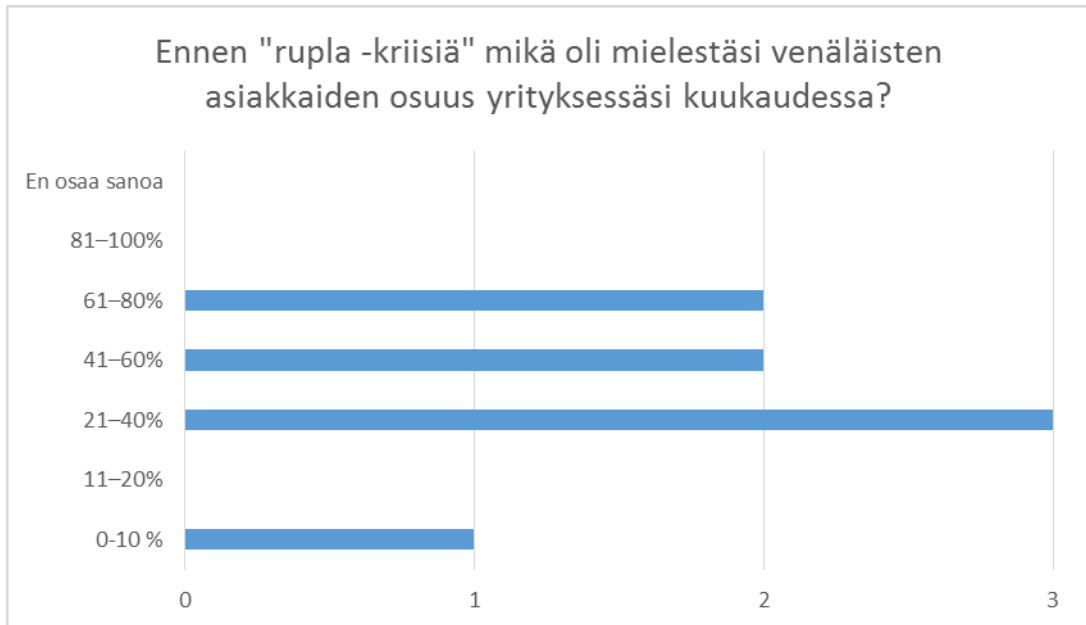

Kuvio 5. Mikä on yrityksesi kokoluokka? (n=8)

Taustatietojen avulla oli tarkoitus selvittää minkä kokosiin yrityksiin venäläisasiakkaiden menettäminen on vaikuttanut eniten.

5.3 Venäläisasiakkaiden osuus asiakaskunnasta

Seuraavaksi yritysten edustajilta kysyttiin kuinka iso osuus koko yrityksensä asiakaskunnasta olivat venäläisiä ennen ruplan kurssiromahdusta. Venäläisasiakkaiden osuus kuukausittain jakautui vastaajayrityksen välillä näin: kahdessa osuus oli 61–80 prosenttia, kahdessa 41–60 prosenttia, kolmessa 21–40 prosenttia ja yhdessä 0–10 prosenttia (Kuvio 6). Keskimääräinen yli 20 prosentin osuus koko asiakaskunnasta kertoo venäläisasiakkaiden olevan tärkeässä roolissa paikallisyriyten palvelujen ja tuotteiden ostajina.

Kuvio 6. Venäläisten asiakkaiden osuus kuukaudessa ennen ruplan kurssiromahdusta

Seuraavaksi nähdään että kuvio 7, joka kuvastaa venäläisasiakkaiden tämänhetkisen osuuden yritysten asiakaskunnasta, painottuu selkeästi alhaisempiin lukuihin. Yhdessä yrityksessä määrä on pysynyt samana kun taas muissa se on selkeästi laskenut enimmäkseen 11–20 prosentin tai 0–10 prosentin väliin. Yksi yritys vastasi määrän olevan 21–30 prosenttia, mikä tarkoittaa laskua seuraavaan vastausluokkaan.

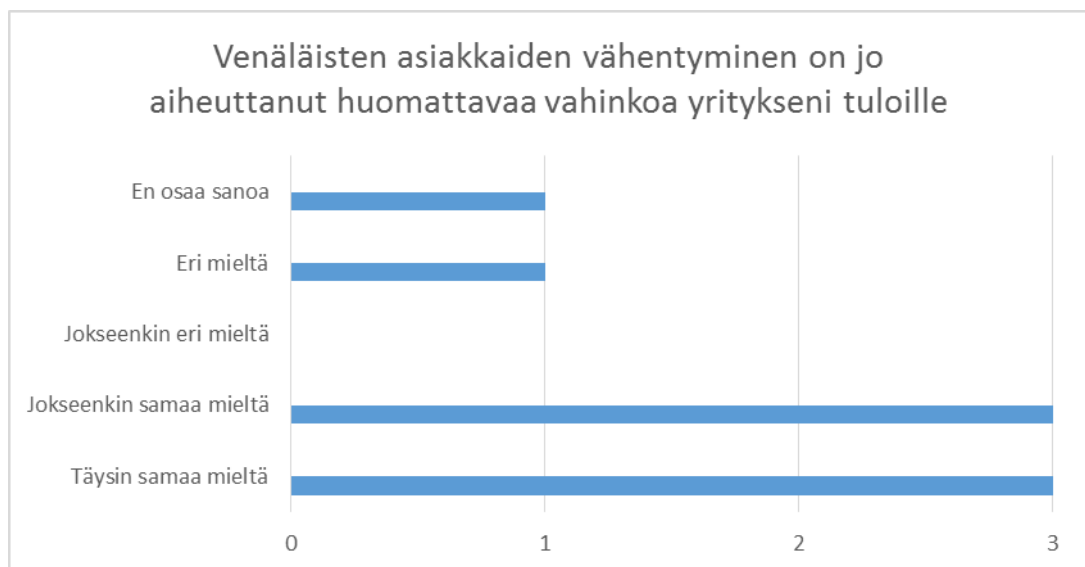

Kuvio 7. Venäläisten asiakkaiden osuus kuukaudessa tällä hetkellä.

Myöhemmin kerrotaan toimenpiteistä, joita yritykset ovat käyttäneet tulovirtaansa venäläisasiakkaiden menettämisen paikkaamiseksi. Todennäköisesti se yritys, joka vastasi venäläisasiakkaiden osuuden pysyneen samana (61–80 prosentin lukemissa), on onnistunut säilyttämään asiakaskuntansa koska se toimii halpatavaratalon periaatteella.

5.4 Venäläisasiakkaiden menettämisen vaikutukset

Seuraavaksi selvitettiin onko venäläisasiakkaiden väheneminen aiheuttanut jo huomattavaa vahinkoa yrityksen tuloille ja uskovatko yritykset, että venäläisasiakkaiden väheneminen tulee jatkossa aiheuttamaan yrityksen tuloihin vahinkoa.

Kuvio 8. Venäläisten asiakkaiden vähentyminen on jo aiheuttanut huomattavaa vahinkoa yritykseni tuloille.

Kun verrataan vastauksia kuviossa 8 ja kuviossa 9 huomataan että kuuden yrityksen tuloissa on jo tapahtunut huomattava muutos venäläisen ostovoiman hiipuessä. Viiden yrityksen edustajat arvioivat että tulevaisuudessa ostavien venäläisturistien väheneminen laskee yrityksen tuloja (Kuvio 9).

Etelä-Saimaan lehdelle 11.11.2014 annetussa haastattelussa Lappeenrannan K-Raudan kauppias Timo Tersi arvioi, että venäläisasiakkaiden osuus yrityksensä myynnistä oli sinä hetkenä 12 prosenttia. Ruplan kurssin aiheuttama 20 prosentin venäläisasiakkaiden menettäminen tarkoittaa Tersen mukaan myynnin supistumista 2 miljoonalla eurolla vuositasolla. (Etelä-Saimaa 2014).

Kuvio 9. Arvio tulevasta vahingosta venäläisasiakkaiden määrän hiipussa

Yritykset vastasivat samansuuntaisesti jo aiheutuneisiin vahinkoihin ja tulevaisuuden vahinkoihin liittyviin kysymyksiin. Vastaukset perustunevat Venäjän talouden kehitysnäkymiin ja arvioon jo tapahtuneista menetyksistä.

5.5 Arvio vuoden 2015 myynnistä

Yrityksiä pyydettiin arvioimaan myynnin kehityssuuntaa vuodelle 2015, mikäli ruplan kurssi palaisi ennen kriisiä olevalle tasolle pian. Yksi vastanneista arvioi, että myynti laskee edellisvuoden tasosta. Kolme vastaajaa uskoivat myynnin nousevan ja neljä puolestaan pysyvän vuoden 2014 tasolla.

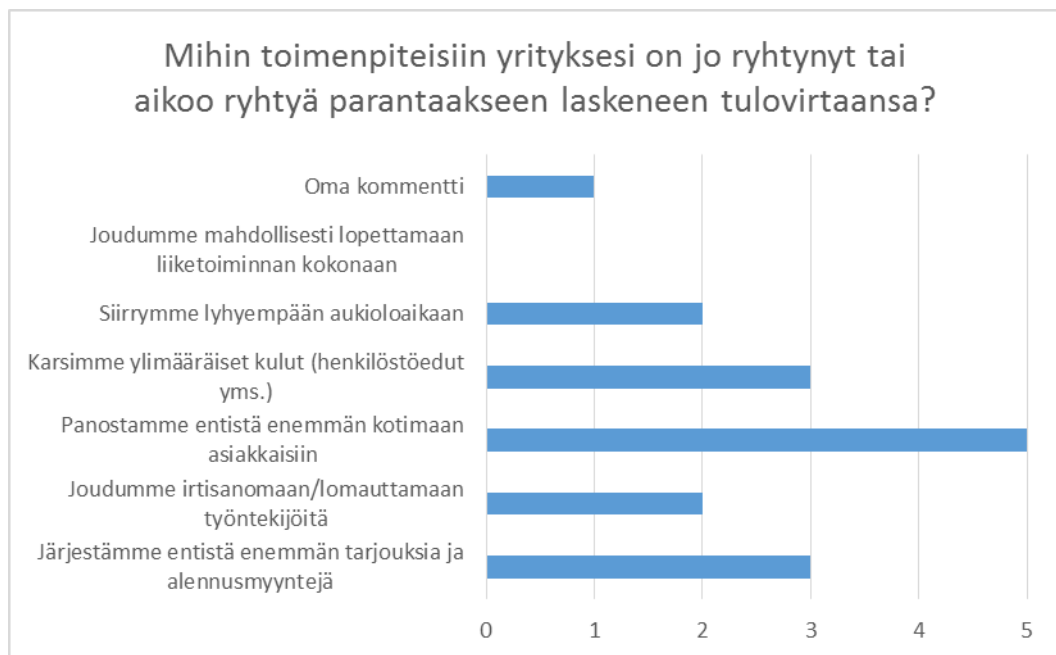

Kuvio 10. Arvio vuoden 2015 myynnin kehittymisestä

5.6 Toimenpiteet tulojen lisäämiseen

Kysymys toimenpiteistä, joihin paikallisyrietykset ovat ryhtyneet tulovirran parantamiseksi (Kuvio 11), paljasti seuraavat asiat:

- Kukaan vastaajista ei uskonut että heidän yrityksensä joudutaan lopettamaan
- Lähes kaikissa vastanneissa yrityksissä on ruvettu panostamaan entistä enemmän suomalaisiin asiakkaisiin

Kuvio 11. Toimenpiteet tulovirran parantamiseksi

Kaksi yritystä siirtyivät lyhyempään aukioloaikaan, kolmessa karsittiin ylimääräisiä kuluja, kahdessa on jouduttu irtisanomaan tai lomauttamaan työntekijöitä. Lisäksi kolmen yrityksen edustajat vastasivat, että yrityksissään järjestetään entistä enemmän alennusmyyntejä ja tarjouksia.

Tilastokeskuksen mukaan Etelä-Karjalassa lopetti vuoden 2014 2. neljänneksellä 123 yritystä. Yritysten toimialasta ei kerrota yksityiskohtaisemmin, mutta koko maassa vastaavalla ajanjaksolta lopettaneista oli eniten kaupanalan yrityksiä (Tilastokeskus 2015c).

Muutoksia liikkeen aukioloaikoihin tuli mm. Iapteenrantalaiselle urheilu- ja vapaa-ajan erikoisliike UK Koskimiehelle. Noin tammikuun 2015 puolivälistä lähtien liike ei palvele

enää sunnuntaisin. Lisäksi yritys on talven 2015 aikana lomauttanut 40 työntekijän joukosta jokaista työntekijää vuorotellen kuukaudeksi kerrallaan. (YLE 2015a)

YLE:n artikkelin mukaan lappeenrantalaisissa naisten- ja miesten vaateliikkeissä suomalaiset asiakkaat ovat ostoillaan tukeneet mukavasti paikallisia yrityksiä ja paikanneet venäläisasiakkaiden puutetta. MODA -vaateketju ilmoitti että tilanteen jatkuessa joudutaan mahdollisesti karsimaan osa-aikaisten työntekijöiden työtunteja. (YLE 2015a).

Vapaissa kommentteissa yksi kyselyn vastaajista kirjoitti näin: ”Täytyy yrittää löytää asiakkaita nyt muista segmenteistä ja hinnasta olemme valmiimpia neuvottelemaan kuin aiemmin”. Toinen vastaajista, joka työskentelee keskustassa olevassa vaateliikkeessä, kommentoi ettei ruplan kurssin alas syöksy ole vaikuttanut liikkeen myyntiin mitenkään. Syyksi hän kertoi että liikkeen asiakkaat ovat ainoastaan suomalaisia.

Mitä tulee paikallisiin matkailualan yrityksiin, yksi venäläisille asiakkaille suunnattu yritys on Holiday Club Resorts kansainväliseen hotelliketjuun kuuluva, Lappeenrannan Rauhasa sijaitseva Holiday Club Saimaa lomakeskus. Lomakohde valmistui vuonna 2011 ja tähtäsi venäläisten turistien suosikkikohteeksi. Holiday Club ketju omistaa lomakeskuksia myös Pohjois-Suomessa, jossa rupla kriisi on myös näkynyt voimakkaasti. Venäläisasiakkaiden osuus Holiday Club ketjussa väheni vuoden 2014 loppupuolella jopa 70 prosentilla (Talouselämä 2015).

Huhtikuussa Holiday Club Saimaan edustaja ilmoitti, että lomakeskus on onnistunut saamaan saman verran suomalaisia asiakkaita kuin venäläisiä on lähtenyt. Hotellia johtava Jussi Valtola kertoi lehtihaastattelussa, että vaikeista ajoista huolimatta hotellin käyttöaste on ollut alkuvuonna 90–95 prosenttia. (Saimaa lehti 04/2015, 8)

6 Vaikutukset kaupan ja matkailualan yrityksiin Lappeenrannassa

Kyselyn tuloksina selvinneiden vaikutusten lisäksi on haluttu antaa käytännön esimerkkejä niistä vaikutuksista, jotka Lappeenrannan ja Etelä-Karjalan kaupan ja matkailualan yritykset kokivat ostosmatkailun laskettua. Käytännön esimerkit on esitetty Taulukossa 4.

Taulukko 4. Esimerkkejä vaikutuksista kaupan yrityksiin käytännössä (YLE 2015b, Etelä-Saimaa 12.1.2015)

Yritys	Alue	Vaikutus käytännössä	Tuotteet, joita vaikutus koskee
Alko	Etelä-Karjalan alue	Tax free -myynnin lasku 5,3 % v. 2014	Puna- ja valkoviinit, siiderit
Atma Trade – konserni	Imatra ja Lappeenranta	- 45 työntekijän irtisanominen - 35 työntekijän 1kk lomautus - Myynnin lasku -40 prosentilla v. 2014	Elintarvikkeet, ruoka, kodintuotteet, vaatteet, kengät ja asusteet

Matkailusektorissa koko Suomea tarkastellessa vuonna 2014 kokonaisyöpymisten määrä lisääntyi 2,8 prosentilla. Venäläisturistien osalta määrä kuitenkin väheni huomattavasti, jopa 17,4 prosenttia vuodesta 2013 ja jäi 1,3 miljoonaan. (MEK 2015,2.)

Taulukko 5. Esimerkkejä vaikutuksista matkailualan yrityksiin käytännössä (MEK 2015)

Yritys	Alue	Vaikutus	Palvelut, joita vaikutus koskee
Hotellit	Järvi-Suomi (mukaan lukien Lappeenranta)	Yöpymisten lasku - 8,9 % vuonna 2014	Yöpymiset hotelleissa

7 SWOT – analyysi Lappeenrannan ostosmatkailun tulevaisuudesta

SWOT – analyysin avulla voidaan tuoda esille ja verrata niitä vahvuuksia (Strengths), heikkouksia (Weaknesses), mahdollisuuksia (Opportunities) ja uhkia (Threats), jotka ruplan kurssi aiheuttaa venäläisasiakkaiden ostosmatkailulle.

Taulukko 6. Venäläisasiakkaiden Lappeenrannan ostosmatkailun SWOT - analyysi

S (Vahvuudet) <ul style="list-style-type: none">○ halpahallit ja isolla volyymilla myyvät liikkeet säilyttävät kilpailukykyä valuuttakurssin heilahteluista huolimatta○ moni venäläinen omistaa mökin Suomessa ja jatkaa Suomeen matkustamista ainakin mökillä käynnin vuoksi○ Hyvät poliittiset Suomi-Venäjä suhteet varmistavat ostosmatkailun jatkumisen	W (Heikkoudet) <ul style="list-style-type: none">○ Valuuttakurssista riippuvaiset matkailijat○ Ei viisumivapautta Suomen ja Venäjän välillä
O (Mahdollisuudet) <ul style="list-style-type: none">○ Yritykset keskittyvät suomalaisiin asiakkaisiin rupla – kriisin aikana ja palaavat venäläisasiakkaiden pariin ruplan vahvistuttua jälleen○ Uusia liikekonsepteja tarvitaan, Lappeenranta pärjää erikoistumalla ja tarjoamalla venäläisasiakkaille palveluita, joita Pietarin alueelta ei saa○ Ukrainan kriisin päätyttyä ja EU-Venäjä suhteiden parannettua viisumivapaus voi tulla jälleen kysymykseen. Viisumivapaa matkustaminen tuo lisää keskiluokan ja alimman keskiluokan matkailijoita	T (Uhat) <ul style="list-style-type: none">○ Ruplan kurssin heikkenemisen jatkuessa matkailijat joko jättävät matkat tekemättä tai suuntaavat muihin maihin ostoksille○ Luksus – liikkeet ovat riippuvaisia venäläisasiakkaista, konkurssin uhka○ Pietarin kauppasektorin kehittyessä se pystyy tarjoamaan samoja palveluja ja tuotteita samalla hinnalla, ei hyötyä ostosmatkoista○ Ukrainan kriisin jatkuessa uusien pakotteiden ostosmatkailua välittömästi tai välillisesti vaarantavat tekijät lisääntyvät

8 Pohdinta

8.1 Johtopäätökset

Venäläisten ostosmatkailijoiden ostokset ovat vähentyneet vuodesta 2014 paitsi Lappeenrannassa myös muualla maailmassa. Tax free – ostoksia on tehty selkeästi vähemmän ja Suomen matkojen määrä on vähentynyt rupla kriisiä edeltävältä ajanjaksolta.

Syinä ostosmatkailun hiipumiseen ovat mm. Venäjän talouden kasvun hidastuminen, ruplan kurssin romahdus sekä Venäjän keskuspankin nostama ohjaukorko, joka pakottaa asukkaita pitämään varansa ruplissa.

Alhaisesta kyselyn vastaajamäärästä huolimatta voidaan kuitenkin todeta, että ruplan kurssin romahdus, joka alkoi vuoden 2014 lopulla, esti monta venäläistä tulemasta Suomeen ja Lappeenrantaan ostoksille. Ruplan heikkeneminen laski venäläisten asiakkaiden ostovoimaa huomattavasti. Asiantuntijat ennustivat ostosmatkailun laskua jo vuoden 2014 loppuvaiheessa ja suurimmaksi osaksi nämä ennusteet ovat toteutuneet.

Lappeenrannan yritykset ovat joutuneet karsimaan ylimääräisiä kuluja ja panostamaan entistä enemmän muihin asiakassementteihin, kuten suomalaisiin asiakkaisiin. Kuten tutkimuksessa kävi ilmi, osa yrityksistä on onnistunut tehtävässään hyvin, jolloin tarvetta radikaaleille muutoksille ei ole. Osa yrityksistä puolestaan kärsivät tappiota venäläisen matkailun hiipuessa ja ovat joutuneet lyhentämään aukioloaikojaan, irtisanomaan tai lomauttamaan työntekijöitä, järjestämään entistä enemmän alennusmyyntejä.

Ruplan kurssi ei ole tämän opinnäytetyön aikana palannut ennen kriisiä olevalle tasolle, mutta näyttää vahvistumisen merkkejä. Laajemmista ja tarkemmista rupla kriisin vaikutuksista Lappeenrannan yrityksiin voidaan puhua vasta Ukrainan kriisin ratkettua ja Venäjän talouden nousukauden alettua. Aihe on mielenkiintoinen ja saanee aikaiseksi monta tutkimusta ja selvitystyötä.

8.2 Tulevaisuuden näkymät Venäjä-Ukraina kriisissä

Minskin rauhansopimuksen allekirjoittamisen jälkeen syyskuussa 2014 tilanne Ukrainassa ja itsenäisyyden puolesta taistelevien Itä-Ukrainan alueiden osalta ei näytä helpottuvan. Minskin rauhansopimuksen oli tarkoitus saada aikaan tulitauko ja velvoittaa osapuolia palauttamaan rauhan sota-alueisiin eri keinoin.

Helsingin Sanomat uutisoi artikkelissaan että EU:n päättäjät ilmoittivat alustavasti 19.3.2015 pitävänsä voimassa Venäjän vastaiset pakotteet ainakin vuoden 2015 loppuun, millä yritetään saada Venäjä noudattamaan Minskin rauhansopimusta. Sopimuksen mukaan Ukrainan on saatava maansa rajat takaisin omaan hallintaansa vuoden 2015 loppuun mennessä. Virallinen päätös pakotteiden voimassa pitämistä tehdään kuitenkin vasta kesäkuussa EU:n huippukokouksessa. (Helsingin Sanomat 2015.)

8.3 Näkymät Venäjän talouden kasvussa

Vuoden 2015 alussa julkaistussa tutkimuksessa arvioidaan, että öljyn hintatason muutos vaikuttaa Venäjän talouden kasvuun vain lyhyellä aikavälillä ja että öljyn ”hintashokki” kiihdyttää Venäjän kotimaista kysyntää, mikä antaa potkua kotimaisille tuotannolle ja tuotteille. (Kaitila & Kotilainen 2015, 82.)

Pitkällä aikajänteellä Venäjän talouteen vaikuttavat öljyn hinnan ja markkinoilla olevien öljyn tuotantomäärien lisäksi myös tuote- ja prosessi-innovaatioiden aikaansaaminen ja markkinoiden kehittäminen. Venäjä kaipaa uudistuksia ja innovaatioita sekä muiden sektoreiden kehitystä öljyalan rinnalla. (Kaitila & Kotilainen 2015, 110–111.)

8.4 Tulevaisuuden näkymät venäläiselle ostosmatkailulle Lappeenrannassa

Vielä vuonna 2013 Etelä-Karjalan liiton julkaisussa Venäjän talouden asiantuntijat ennustivat venäläisten Suomeen tekemien ostosmatkojen kasvavan vuosittain 12 prosentilla vuosina 2012–2025 (Etelä-Karjalan liitto 2012, 1).

Vuonna 2013 julkaistussa venäläisestä ostosmatkailua käsittelevässä diplomityössä korostettiin valuuttakurssien merkitystä venäläisten turistien ostovoimaan. Valuuttakurssien heilahteluista huolimatta venäläisten keskiluokan tulotaso on noussut, mikä luo entistä paremmat edellytykset venäläisten ulkomaan ostosmatkoille. (Virtanen 2013, 82).

Suurin venäläisten matkailijaryhmä ovat Pietarin ja Pietarin alueen asukkaat. Opinnäytetyössään Virtanen toteaa, että Etelä-Karjalan vähittäiskaupat kilpailevat venäläisistä asiakkaista pietarilaisten vähittäiskauppojen kanssa ja kahden alueen välinen kilpailu kiristyy Pietarin palveluiden kehittyessä. Suomen ja Etelä-Karjalan kauppojen etuna on se, että venäläiset luottavat Suomesta ostettavien tuotteiden laatuun enemmän kuin Venäjältä saatavaan. (Virtanen 2013, 46, 84.) Näin 80–100 % vuonna 2008 rajakyselyyn vastanneista ostosmatkailijoista nimesivät tärkeimmäksi ostosyyksi korkean laadun Suomessa ostettavissa tuotteissa tuotekategoriasta riippumatta (Etelä-Karjalan liitto 2012, 47).

Tulevaisuudessa Virtanen pitää mahdollisena että ”puhtaat ostosmatkailijat” katoavat pikku hiljaa sitä mukaa kun Pietarin alueen palvelusektori alkaa vastaamaan laadullisesti asiakkaiden toiveisiin (Virtanen 2013, 46, 84).

Ruflan kurssin lisäksi venäläisten turistien ostosmatkailuun vaikuttavat myös sellaiset tekijät kuin mahdollinen viisumivapaus Suomen ja Venäjän välillä, mahdolliset poliittiset konfliktit ja niiden seuraamukset, venäläisten palkka- ja elintaso, vaihtoehtoiset matkakohteet ja Suomen houkuttelevuus matkakohteena. Viime vuosina venäläisten matkailu Vieroon on lisääntynyt, mikä luo lisää kilpailua ja haasteita Etelä-Karjalan elinkeinoelämälle.

Lappeenrannalla ja Etelä-Karjalalla on kaikesta huolimatta etuja muihin matkakohteisiin nähden. Maantieteellinen sijainti lähellä Pietaria, sujuvat liikenneyhteydet (linja-auto, Allegro – pikajuna sekä hyvät tieyhteydet), kehittyneet raja-asetat ja helppo rajanylittäminen. Ostosten lisäksi venäläiset matkailijat arvostavat Suomen puhdasta ja kaunista luontoa, turvallisuutta sekä luonnonrauhaa, jota on vaikea Pietarista löytää.

Osittain länsimaiden asettamista pakotteista johtuen Venäjä on ruvennut panostamaan omavaraiseen elintarviketuotantoon. Länsimaista tuotavat elintarvikkeet ovat kallistuneet ruflan kurssin heiketessä. Osa ruokatarvikkeista on jouduttu hakemaan mm. Kiinasta ja osa on korvattu kotimaisella tuotannolla. Venäjän elintarvikesektorin kehittyminen vähentää pitkällä aikavälillä Suomen ostosmatkailua. (Savon Sanomat 2014.)

8.5 Oma pohdinta opinnäytetyöstä

Opinnäytetyö syntyi ajan hermolla olevasta aiheesta ja tekijän henkilökohtaisesta kiinnostuksesta aiheeseen. Ajan salliessa tutkimuksessa olisi voinut tehdä laajemman kyselyn sekä haastatella asiantuntijoita. Tutkimuksen tavoitteena ei kuitenkaan ollut kovin syvä tai laaja työ, vaan pikemminkin käytännönläheinen ja kokonaiskuvan antava tuotos.

Yritysten kyselyssä vastaajamäärä jäi alle tavoiteluvun, mikä esti saamasta monia arvokkaita vastauksia. Kysely antoi silti mahdollisuuden käynnistää tutkimuksen ja antoi aiheen jatkotutkimuksiin, joita oletettavasti syntyy samasta aiheesta lisää vuonna 2015 tai myöhemmin Venäjän talouden kehittyessä ja Ukrainan kriisin loputtua.

Lähteet

AIF 2014. Argumenti i fakti – sanomalehti. 9.12.2014. Luettavissa:

<http://www.aif.ru/dontknows/actual/1159761> Luettu 10.1.2015

Begg D., Dornbusch R., Fischer S. & Vernasca G., 2014. Economics. 11. Edition. McGraw Hill Education. Berkshire. United Kingdom

Etelä-Karjalan liitto 2012. Venäläisten ostosmatkailun merkitys ja tulevaisuuden näkymät. Luettavissa: http://www.ekliitto.fi/wp-content/uploads/2013/10/Venalaisten-ostosmatkailun-merkitys-ja-tulevaisuuden-nakymat_EK_Kymenlaakso.pdf Luettu 12.2.2015

Etelä-Saimaa 10.2.2015. Etelä-Karjalan yrittäjien näkymät synkkenivät. Luettavissa:

<http://www.esaimaa.fi/Online/2015/02/10/Etel%C3%A4-Karja->

[Karja-](http://www.esaimaa.fi/Online/2015/02/10/Etel%C3%A4-Karja-)

[lan%20yritt%C3%A4jien%20n%C3%A4kym%C3%A4t%20synkkeniv%C3%A4t/2015118613773/4](http://www.esaimaa.fi/Online/2015/02/10/Etel%C3%A4-Karja-) Luettu 12.2.2015

Etelä-Saimaa 16.1.2015. Uutiset. Venäläisten ostosmatkailun aallonpohja on vielä edessä. Luettavissa:

<http://www.esaimaa.fi/Online/2015/01/16/Ven%C3%A4l%C3%A4isten%20ostosmatkailun%20aallonpohja%20on%20viel%C3%A4%20edess%C3%A4%20/2015118498448/4> Luettu 20.3.2015

Etelä-Saimaa 12.1.2015. Uutiset. Atma Trade irtisanoo ja lomauttaa. Luettavissa:

<http://www.esaimaa.fi/Online/2015/01/12/Atma%20Trade%20irtisanoo%20ja%20lomauttaa/2015118476799/4> Luettu 10.3.2015

Etelä-Saimaa 11.11.2014. Ruplan kurssi jäytää jo pahasti venäläisten ostovoimaa. Luettavissa:

<http://www.esaimaa.fi/Online/2014/11/11/Ruplan%20kurssi%20j%C3%A4yt%C3%A4%C3%A4%20jo%20pahasti%20ven%C3%A4l%C3%A4isten%20ostovoimaa/2014118167789/4> Luettu 2.2.2015

Euroopan keskuspankki 2015. Statistics. Euro exchange rate. Luettavissa:

<https://www.ecb.europa.eu/stats/exchange/eurofxref/html/eurofxref-graph-usd.en.html>

Luettu 10.4.2015

Euroopan Parlamentti 2015. Newsroom. Press releases. Plenary sessions. Ukraine: timeline of events. Luettavissa: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20140203STO34645/html/Ukraine-timeline-of-events> Luettu 10.3.2015

FIM -konsernin lehti 01/2015. Öljysota. Luettavissa: <https://www.fim.com/nakemys/fimlehti/fimlehti012015> Luettu 9.2.2015

Forbes Russia 02/2015. Talouslehti. ZAO "Axel Springer Russia". Moskova

GKS 2015a. Venäjän federatiivinen tilastopalvelu. Elintaso. Väestön jakautuminen keskipalkkatason mukaan per henkilö. Luettavissa: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/population/level/# Luettu 15.4.2015

Global Blue 2015a. Tax-free Shopping. Luettavissa: <http://business.globalblue.com/services/tax-free-shopping/about-tax-free-shopping/> Luettu 1.2.2015

Global Blue 2015b. Uusimmat Tax-free tilastot. Luettavissa: http://www.globalblue.com/specials/upload/Finland/Myyntitilastot_122014.pdf?_ga=1.44403876.1216141325.1423591447 Luettu 9.2.2015

Global Blue 2015c. Analyysi venäläisten kulutuksen laskusta. Luettavissa: http://business.globalblue.com/fi_su/news-archive/analysis-of-russian-spending-fall2/ Luettu 10.2.2015

Helsingin Sanomat 8.2.2014. Venäläisten tax free -ostosten määrä romahti. Luettavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/a1391770425209> Luettu 28.2.2015

Helsingin Sanomat 19.3.2015. EU sitoi Venäjän-pakotteet Minskin sopimukseen. Luettavissa: <http://www.hs.fi/talous/a1426752944735> Luettu 22.3.2015

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.

Imatralainen 9.11.2014. Ikea Lappeenrannan lykkääntyvästä päätöksestä: Peruuntumisesta ei ole puhuttu. Luettavissa: <http://www.imatralainen.fi/artikkeli/248492-ikea->

lappeenrannan-lykkaantyvasta-paatoksesta-peruuntumisesta-ei-ole-puhuttu Luettu
2.2.2015

IMF 03/2008. Finance and Development Magazine. Exchange Rate Regimes: Fix or
Float? Luettavissa: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2008/03/basics.htm> Luettu
30.3.2015

Kaitila, V. & Kotilainen, M. 2015. Öljy ja uudistukset ratkaisevat. Venäjän merkitys Suo-
men elinkeinoelämälle. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA. Luettavissa:
http://www.etla.fi/wp-content/uploads/oljy_ja_uudistukset_ratkaisevat_ETLA_B266.pdf
Luettu 10.3.2015

Kauppakamari 2015. Yritysten tuki pakotteille noussut huomattavasti. 17.2.2015. Luetta-
vissa: <http://kauppakamari.fi/2015/02/17/yritysten-tuki-pakotteille-noussut-huomattavasti/>
Luettu 24.3.2015

Kauppalehti 2014. Uutiset. Ruplan kellutus on välttämätöntä. 31.10.2014. Luettavissa:
<http://www.kauppalehti.fi/uutiset/ruplan-kellutus-on-valttamatonta/3CGmb6QK> Luettu
2.2.2015

Kinnunen, P. 2013. Asiakastyytyväisyystutkimus Global Blue Finland Oy:n tax free
-palvelusta. Opinnäytetyö. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, liiketalouden koulutusohjel-
ma

Kuronen, M., Lampola, H. 2012. Venäläisasiakkaiden ostokäyttäytyminen ja ostosmatkai-
lun tulevaisuuden näkymät Lappeenrannan alueella. Opinnäytetyö. Luettavissa:
[https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/39937/Kuronen_Miina_Lampola_Heidi.pdf](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/39937/Kuronen_Miina_Lampola_Heidi.pdf?sequence=1)
[?sequence=1](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/39937/Kuronen_Miina_Lampola_Heidi.pdf?sequence=1) Luettu 1.2.2015

Kymensanomat 7.4.2015. Kymen Sanomat. Uutiset. Vaalimaalla liikenne supistui neljän-
neksen. Luettavissa:
[http://www.kymensanomat.fi/Online/2015/04/07/Vaalimaalla%20liikenne%20supistui%20n
elj%C3%A4nneksen/2015318869369/4](http://www.kymensanomat.fi/Online/2015/04/07/Vaalimaalla%20liikenne%20supistui%20nelj%C3%A4nneksen/2015318869369/4) Luettu 10.4.2015

Lappeenrannan kaupunki 2.4.2015. Lappeenrannan kaupunki. Palvelut. Venäläiset tekivät
Etelä-Karjalaan noin 2,1 miljoonaa matkaa vuonna 2014. Luettavissa:
<http://www.lappeenranta.fi/news/Venalaiset-tekivat-Etela-Karjalaan-noin-2,1-miljoonaa->

matkaa-vuonna-2014-/biewpeun/307e5de7-501e-4580-b2d6-a65d276a1c28 Luettu
6.4.2015

Maahanmuuttovirasto 3.12.2014. Maatietopalvelu. Raportit. Ukrainan tilannekatsaus, joulukuu 2014. Luettavissa:

http://www.migri.fi/download/57157_Ukrainan_tilannekatsaus_joulukuu_2014_.pdf?2ce7208aae35d288 Luettu 1.2.2015

MEK 2015. Matkailun edistämiskeskus. Matkailun kehitys 2014. 7.4.2015 Luettavissa:

<http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2015/04/Matkailun-kehitys-2014.pdf> Luettu
10.4.2015

Moscow Times 2014. Business. Food Prices in Russia Soar as Ruble Tumbles Further.

16.12.2014. Luettavissa: <http://www.themoscowtimes.com/business/article/food-prices-in-russia-soar-as-ruble-tumbles-further/513437.html> Luettu 10.4.2015

MTV 2013. Kotimaa. Tax free saanut kilpailijan Etelä-Karjalassa - nyt jyräävät invoice-

ostokset. Luettavissa: <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/tax-free-saanut-kilpailijan-etela-karjalassa-nyt-jyraavat-invoice-ostokset/1899894> Luettu 28.2.2015

Nasdaq 2015. Markets. Commodities. Crude Oil Brent statistics. Luettavissa:

<http://www.nasdaq.com/markets/crude-oil-brent.aspx?timeframe=6y> Luettu 20.4.2015

Oil 2015. Öljy- ja biopolttoaineala ry. Raakaöljyلاadut. Luettavissa:

<http://www.oil.fi/fi/tietoa-oljysta-oljytuotteet/raakaoljyلاadut> Luettu 1.3.2015

Pohjola, M. 2010. Taloustieteen oppikirja. WSOYpro Oy. Helsinki

Saimaa 04/2015. Saimaa lehti. Savonlinnan Mediat Oy.

Sarno L., Taylor M. 2002. The economics of exchange rates / Lucio Sarno and Mark Taylor ; with a foreword by Jeffrey A. Frankel. Cambridge University Press. Luettavissa:

<http://demo.idocscript.com/ddata/108.pdf> Luettu 12.3.2015

Savon Sanomat 2014. Uutiset. Talous. Ruplan kurssi määrää ostovoiman. 24.9.2014.

Luettavissa: <http://www.savonsanomat.fi/uutiset/talous/ruplan-kurssi-maaraa-ostovoiman/1901679#!> Luettu 3.4.2015

SIA 21.1.2014. Uutistoimisto SIA. Uutiset. Pehmeä devalvointi: Keskuspankki päästi ruplan vapaalaskuun. Luettavissa: http://sia.ru/?section=484&action=show_news&id=274260
Luettu 20.2.2015

Suomen Pankki 1992. Lama ja raha. Suomen luopuminen kultakannasta. Luettavissa: http://www.suomenpankki.fi/pdf/SP_DP_1992_30.pdf Luettu 20.2.2015

Suomen Pankki 24.1.2014. Rupla kelluu. Luettavissa: http://www.suomenpankki.fi/fi/suomen_pankki/ajankohtaista/blogit/seija_lainela/Pages/rupla_kelluu.aspx Luettu 15.2.2015

Suomen Pankki 2015a. Valuuttakurssipolitiikka. Luettavissa: <http://www.suomenpankki.fi/fi/rahopolitiikka/valuuttakurssipolitiikka/Pages/default.aspx>
Luettu 20.2.2015

Suomen Pankki 2015b. Venäjän rupla. Luettavissa: http://www.suomenpankki.fi/fi/suomen_pankki/ajankohtaista/blogit/iikka_korhonen/Pages/raakaoljyn_hinta_heiluttaa_ruplan_kurssia.aspx Luettu 20.2.2015

Suomen Pankki 2015c. Blogit. Venäjän keskuspankin vetäytyttyä markkinoilta raakaöljyn hinta heiluttaa ruplan kurssia. Luettavissa: http://www.suomenpankki.fi/fi/suomen_pankki/ajankohtaista/blogit/iikka_korhonen/Pages/raakaoljyn_hinta_heiluttaa_ruplan_kurssia.aspx Luettu 10.3.2015

Suomen pankki 2015d. Miksi rupla heikkenee. Luettavissa: http://www.suomenpankki.fi/fi/suomen_pankki/ajankohtaista/blogit/laura_solanko/Pages/miksi_rupla_heikkenee.aspx Luettu 1.3.2015

Talouselämä 2015. Intialaiset löysivät Saimaan. Luettavissa: <http://www.talouselama.fi/analyysit/intialaiset+loysivat+saimaan/a2293373> Luettu 21.2.2015

Taloussanommat 2015. Valuuttakurssit. Luettavissa: <http://porssi.taloussanommat.fi/currencies/> Luettu 31.3.2015

Tilastokeskus 2015a. Tuotteet ja palvelut. Kansantalous.Bruttokansantuote markkinahintaan. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/vtp/2013/vtp_2013_2015-01-30_tau_001_fi.html
Luettu 1.4.2015

Tilastokeskus 2015b. Tietoa tilastoista. Käsitteet ja määritelmät. Ostovoimapariteetti. Luettavissa: <http://www.stat.fi/meta/kas/ostovoimaparite.html> Luettu 1.4.2015

Tilastokeskus 2015c. Tilastot. Aloittaneet ja lopettaneet yritykset. Lopettaneiden yritysten määrä lisääntyi huomattavasti. 23.1.2015. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/aly/2014/03/aly_2014_03_2015-01-23_tie_001_fi.html Luettu 5.3.2015

Ulkoasiainministeriö 2015. Ulkoasiainministeriö. Ukrainan tilanne: pakotteet. 13.3.2015. Luettavissa: <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentId=299145&nodeId=23&contentlan=1&culture=fi-FI> Luettu 19.3.2015

Venäjän tullilaitos 7.10.2014. Tullitilastot. Tärkeimpien tavaroiden vienti tammi-elokuussa 2014. Luettavissa: http://www.customs.ru/index2.php?option=com_content&view=article&id=19985:-----2014-&catid=53:2011-01-24-16-29-43&Itemid=1981 Luettu 1.3.2015

Virtainen, T. 2013. Venäjän talouden vaikutukset venäläisten matkailuun Etelä-Karjalassa. Diplomityö. Lappeenrannan Teknillinen yliopisto.

Worldbank 2015a. The World Bank. Data. GDP per capita, current USD. Luettavissa: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> Luettu 1.4.2015

Worldbank2015b. The World Bank. Data. GDP per capita, PPP (current international \$). Luettavissa: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD> Luettu 2.4.2015

Yandex 2015a. Uutiset. Öljyn Brent – hinnan dynamiikka. Luettavissa: <http://news.yandex.ru/quotes/1006.html> Luettu 12.2.2015

Yandex 2015b. Valuuttakurssit. Euron kurssin dynamiikka. Luettavissa: <http://news.yandex.ru/quotes/23.html> Luettu 20.2.2015

YLE 2013. Uutiset. Talous. Invoice-kuittileimaus vie tilaa perinteiseltä tax freeltä. 8.10.2013. Luettavissa: http://yle.fi/uutiset/invoice-kuittileimaus_vie_tilaa_perinteiselta_tax_freelta/6864298 Luettu 3.4.2015

Yle 2014. Uutiset. Venäjän keskuspankki nosti ohjauskoron 17 prosenttiin. 16.12.2014. Luettavissa:

http://yle.fi/uutiset/venajan_keskuspankki_nosti_ohjauskoron_17_prosenttiin/7690906

Luettu 6.4.2015

YLE 2015a. Erikoismyymälät lomauttavat venäläisasiakkaiden puutteessa. 2.1.2015. Luettavissa:

http://yle.fi/uutiset/erikoismyymalat_lomauttavat_venalaisasiakkaiden_puutteessa/7715661?origin=rss Luettu 20.2.2015

YLE 2015b. Venäjänkieliset uutiset. Spad turizma iz Rossii otrazhaetsya na prodazhakh Alko. 9.1.2015 Luettavissa:

http://yle.fi/uutiset/spad_turizma_iz_rossii_otrazhaetsya_na_prodazhakh_alko/7728996
Luettu 14.3.015

Yrittäjät 19.8.2014. Suomen yrittäjät. Tiedotteet. Ministeriö kaipaa yrittäjiltä tietoa pakotteiden vaikutuksista yritysten toimintaan. Luettavissa: [http://www.yrittajat.fi/fi-](http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/a/tiedotteet/ministerio-kaipaa-yrittajilta-tietoa-pakotteiden-vaikutuksista-yritysten-toimintaan)

[FI/suomenyrittajat/a/tiedotteet/ministerio-kaipaa-yrittajilta-tietoa-pakotteiden-vaikutuksista-yritysten-toimintaan](http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/a/tiedotteet/ministerio-kaipaa-yrittajilta-tietoa-pakotteiden-vaikutuksista-yritysten-toimintaan) Luettu 20.2.2015

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

1. Mikä on yrityksesi päätoimiala?

- Matkailuala
- Kaupan ala

2. Mikä on yrityksesi kokoluokka?

- mikro (alle 10 työntekijää, liikevaihto \leq 2 M€, tai taseen loppusumma \leq 2 M€)
- pieni (alle 50 työntekijää, liikevaihto \leq 10 M€ tai taseen loppusumma \leq 10 M€)
- keskisuuri (alle 250 työntekijää, liikevaihto \leq 50 M€ tai taseen loppusumma \leq 43 M€)
- suuri yritys (yritys, joka ei täytä pk-yrityksen tunnusmerkkejä)

3. Ennen ”rupla-kriisiä” mikä oli mielestäsi venäläisten asiakkaiden osuus yrityksessäsi kuukaudessa?

- 0-10 %
- 11–20%
- 21–40%
- 41–60%
- 61–80%
- 81–100%
- En osaa sanoa

4. Entä paljonko venäläisiä asiakkaita on tällä hetkellä keskimäärin kuukaudessa?

- 0-10 %
- 11–20%
- 21–40%
- 41–60%
- 61–80%
- 81–100%
- En osaa sanoa

5. Venäläisten asiakkaiden vähentyminen on jo aiheuttanut huomattavaa vahinkoa yritykseni tuloille

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä
- En osaa sanoa

6. Uskon venäläisten asiakkaiden vähentymisen aiheuttavan jatkossa huomattavaa vahinkoa yritykseni tuloille

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä
- En osaa sanoa

7. Mikäli ruplan kurssi palaa ennen kriisiä olevalle tasolle pian, uskon että yritykseni vuoden 2015 myynti...

- ...pysyy vuoden 2014 tasolla
- ...laskee vuoden 2014 tasoon nähden
- ...nousee vuoden 2014 tasoon nähden
- En osaa sanoa
- Vapaat kommentit

8. Mihin toimenpiteisiin yrityksesi on jo ryhtynyt tai aikoo ryhtyä parantaakseen laskeneen tulovirtaansa?

- Järjestämme entistä enemmän alennusmyyntejä ja tarjouksia
- Joudumme irtisanomaan/lomauttamaan työntekijöitä
- Panostamme entistä enemmän kotimaan asiakkaisiin
- Karsimme ylimääräiset kulut (henkilöstöedut yms.)
- Siirrymme lyhempään aukioloaikaan
- Joudumme mahdollisesti lopettamaan liiketoiminnan kokonaan
- Oma kommentti

Tähän voit kirjoittaa omat kommentit siitä miten rupla -kriisi on näkynyt omassa yrityksessäsi.
